MASARYKOVA UNIVERZITA

Fakulta sportovních studií

Katedra pedagogiky sportu

Důvody absolventů učitelství tělesné výchovy k nevykonávání učitelské profese

Magisterská práce

Vedoucí magisterské práce: PhDr. Marcela Janíková, Ph.D.

Vypracovala: Bc. Barbara Maria Schweizerová

Obor Tělesná výchova a sport

Brno 2019

Prohlašuji, že jsem magisterskou práci vypracovala samostatně pod vedením PhDr. Marcely Janíkové, Ph.D., uvedla jsem všechny použité literární a odborné zdroje a dodržela zásady vědecké etiky.

V Brně dne: Podpis:

Děkuji PhDr. Marcele Janíkové, Ph.D., za pomoc a cenné rady, které mi poskytla při zpracování této magisterské práce. Děkuji také svým rodičům, že mě vedli ke studiu a podporovali mě v něm. Velké díky patří i mému partnerovi Tomášovi za to, že mi je oporou. V neposlední řadě děkuji všem absolventům FSpS, kteří se zúčastnili našeho výzkumu.

Bibliografická identifikace

Jméno a příjmení autora: Bc. Barbara Maria Schweizerová

Název magisterské práce: Důvody absolventů učitelství k nevykonávání učitelské profese

Pracoviště: Katedra pedagogiky sportu

Vedoucí magisterské práce: PhDr. Marcela Janíková, Ph.D.

Rok odevzdání závěrečné práce: 2019

Anotace: Tato diplomová práce se zabývá důvody absolventů učitelství tělesné výchovy k nevykonávání učitelské profese. Teoretická část předkládá sumarizaci poznatků k této problematice. Praktická část nabízí vyhodnocení vybraných výsledků výzkumu, který byl součástí projektu Drop-out a jeho příčiny u absolventů učitelství tělesné výchovy (MUNI/A/1236/2017). Cílem této části bylo prostřednictvím dotazníkového šetření zjistit důvody absolventů oboru Učitelství tělesné výchovy pro základní a střední školy na Fakultě sportovních studií Masarykovy univerzity k nenastoupení do učitelské profese nebo zanechání učitelské profese po jejím předchozím vykonávání. Nejčastějšími důvody k nenastoupení do učitelské profese bylo finanční ohodnocení, jiná práce a náročnost této profese, k zanechání této profese pak jiná práce a nespokojenost s prací učitele. Do učitelské profese nikdy nenastoupilo 48 % a tuto profesi opustilo 8 % absolventů. Většina absolventů se v současnosti uplatnila ve školství nebo v oblasti sportu (71 %).

Klíčová slova: učitel, učitelská profese, profese, začínající učitel, tělesná výchova, TV, učitel tělesné výchovy, učitel TV, profesní uplatnění, absolventi vysoké školy

Bibliographical identification

Autor´s first name and surname: Bc. Barbara Maria Schweizerová

Title of the master thesis: The reasons why qualified physical education teachers fail to make it in teaching

Department: Department of Sport Pedagogy

Supervisor: PhDr. Marcela Janíková, Ph.D.

The year of submission of the final thesis: 2019

Annotation: This diploma thesis deals with the reasons for graduates of teacher training in physical education not to perform the profession. The theoretical part presents a summary of knowledge of this issue. The practical part offers an evaluation of selected research results, which was part of the Drop-out project and its causes among graduates of teacher training in physical education (MUNI/A/1236/2017). The goal of this part was to find out, via a questionnaire survey, the reasons for graduates in the field of Teacher Training in Physical Education for Primary and Secondary Schools at the Faculty of Sports Studies at Masaryk University not to enter the teaching profession or leave the teaching profession after its previous performance. The most frequent reasons for not entering the teaching profession were financial evaluation, other job and the difficulty of this profession, and other job and dissatisfaction with teaching to leave this profession. 48 % of graduates never entered the teaching profession and 8 % left the profession. Most of the graduates are currently employed in education or sports (71 %).

Key words: teacher, teaching career, career, beginning teacher, physical education, PE, physical education teacher, PE teacher, career employment, university graduates

Obsah

Obsah 6

Úvod 8

1 Syntéza poznatků 10

1.1 Profese učitele 10

1.1.1 Učitel jako pedagogický pracovník 11

1.1.2 Začínající učitel 11

1.2 Možné příčiny absolventů k nevykonávání učitelské profese 12

1.2.1 Požadavky na učitele 12

1.2.2 Požadavky na učitele tělesné výchovy 15

1.2.3 Prestiž učitele 16

1.2.4 Platové ohodnocení učitelů 17

1.2.5 Struktura učitelského sboru 21

1.2.6 Podpora začínajících učitelů 22

1.3 Drop-out 23

1.4 Přehled vybraných výzkumů 24

1.4.1 Vybrané výzkumy studentů a absolventů učitelství 24

1.4.2 Vybrané výzkumy absolventů učitelství tělesné výchovy 28

2 Cíle výzkumu, výzkumné otázky 32

2.1 Cíle výzkumu 32

2.2 Výzkumné otázky 32

3 Metodika 34

3.1 Popis výzkumného souboru 34

3.2 Použité výzkumné metody a nástroje 34

3.3 Sběr výzkumných dat 35

3.4 Analýza dat 35

4 Výsledky 36
4.1 Návratnost dotazníku a charakteristika výzkumného souboru 36
4.2 Profesní uplatnění a důvody k nevykonávání učitelské profese 39
4.3 Současné uplatnění na trhu práce 50
5 Diskuse 54
Závěry 58
Referenční seznam 61
Seznam tabulek a obrázků 68
Seznam zkratek 69

Úvod

Učitelství je oborem neobvyklé pestrosti. Zasahuje například do oblasti pedagogiky, psychologie nebo sociologie. Tato profese však trpí „moderním trendem“ neuplatňování absolventů studia v praxi. Dříve se lidé rozhodovali již v raném věku, čím se budou v dospělosti živit, a tomu pak přizpůsobili i své vzdělávání. Poté, co studia dokončili, s naprostou přirozeností nastoupili na svou profesní dráhu. Dnes je ovšem doba velkých možností. Není neobvyklé, že absolvent nakonec vykonává jinou profesi nebo se rozhodne ještě pro další studium úplně jiného směru.

V této diplomové práci se zabývám důvody absolventů k nevykonávání učitelské profese. Sumarizace teoretických poznatků k této problematice a zjištění důvodů absolventů, které je vedou k nevykonávání učitelské profese, jsou celkovým cílem mé práce. Zaměřuji se jak na nově kvalifikované učitele, kteří nikdy učit nešli, tak i na ty, kteří do učitelské praxe nastoupili, ale po krátké době ji zase opustili (tzv. drop-out).

Jsem studentkou a snad i brzkou absolventkou oboru, na který je výzkum zaměřen, a v blízké budoucnosti mám zájem pracovat jako učitelka tělesné výchovy. Proto chci zjistit, jaké jsou důvody absolventů k tomu, že nevykonávají profesi, na kterou se během studia zaměřovali. Zajímá mě, zda se jedná o jejich svobodné rozhodnutí nebo například o absenci volných pracovních pozic. Při výběru tématu pro mě byl důležitý nejen vlastní zájem, ale i možnost využití získaných poznatků do budoucna. Proto jsem se ráda podílela na výzkumném projektu s názvem Drop-out a jeho příčiny u absolventů učitelství tělesné výchovy (MUNI/A/1236/2017), jehož vybrané výsledky zpracovávám v této diplomové práci.

V teoretické části mé diplomové práce se zabývám vymezením pojmu učitelská profese, pohlížím na učitele jako na pedagogického pracovníka a charakterizuji začínajícího učitele. Dále se soustředím na možné příčiny absolventů učitelství k nevykonávání učitelské profese. Shrnuji požadavky kladené na učitele obecně a také specifické požadavky na učitele tělesné výchovy, dále se zabývám prestiží učitelské profese, platovým ohodnocením učitelů, strukturou učitelského sboru z hlediska pohlaví a věku a podporou začínajících učitelů. Vysvětluji pojem „drop-out“ v učitelské profesi a zpracovávám přehled vybraných výzkumů zaměřených na studenty a absolventy učitelství obecně a zaměřené na studenty a absolventy učitelství tělesné výchovy.

V praktické části zpracovávám vybrané výsledky výzkumu, který vznikl v rámci projektu Drop-out a jeho příčiny u absolventů učitelství tělesné výchovy. Tyto výsledky prezentuji ve třech částech. V první vyhodnocuji návratnost dotazníku a charakterizuji výzkumný vzorek. Druhá část se zabývá profesním uplatněním absolventů učitelství tělesné výchovy a jejich důvody k nevykonávání učitelské profese. Ve třetí části představuji současné uplatnění těchto absolventů na trhu práce. V poslední kapitole výsledky prezentovaného výzkumu diskutuji s výsledky výzkumů jiných autorů.

1 Syntéza poznatků

Tato kapitola je teoretickou částí mé diplomové práce. Zabývá se profesí učitele, možnými příčinami absolventů učitelství k nevykonávání učitelské profese, pojmem drop-out a nakonec nabízí přehled vybraných výzkumů zaměřených na studenty a absolventy učitelství.

1.1 Profese učitele

V odborné literatuře se setkáváme s otázkou, zda můžeme považovat učitelství za profesi (např. Orstein a Levine, 2007; Vašutová, 2004). Podle Orsteina a Levinea (2007) nesplňuje učitelství některé z 10 charakteristik uváděných v této publikaci, které by měla profese splňovat. Problém, kvůli kterému tito autoři nepovažují učitelství za profesi, je v těchto skutečnostech: nejasné vymezení souboru profesních znalostí a dovedností, možnost vykonávat povolání bez příslušné licence (aprobace, kvalifikace), nesamostatnost při rozhodování o vybraných sférách své práce a nepříliš vysoká prestiž a ekonomické postavení. Protože učitelství nekoresponduje se 4 z 10 znaků profese, označují jej autoři za semiprofesi nebo formující se profesi.

I když Průcha (2017) cituje ve své publikaci výše zmíněné autory a předkládá jejich teorie, sám označuje učitelství za profesi, rovněž i Korvas a Cacek (2007), Janíková (2009), Dytrtová a Krhutová (2009), Urbánek (2005) a další. V Pedagogickém slovníku najdeme slovní spojení „učitelská profese“ vysvětlený jako „učitelské povolání“, které je: „Sociální pracovní role spojená s výkonem souboru činností, jejichž smyslem je působit na chování, přesvědčení a cítění žáků a předávat jim znalosti, dovednosti a návyky vytvořené kulturou předchozích generací“ (Průcha, Mareš a Walterová, 2003, s. 262). I my budeme v této práci pohlížet na učitelství jako na profesi.

Pojem učitel označuje člověka, který provádí soustavné odborné vzdělávání a výchovu dětí, mládeže nebo dospělých (Kantorová a Grecmanová, 2008). Většinou bývá učitel definován jako: „Jeden ze základních činitelů vzdělávacího procesu, profesionálně kvalifikovaný pedagogický pracovník, spoluzodpovědný za přípravu, řízení, organizaci a výsledky tohoto procesu“ (Průcha, Mareš a Walterová, 2003, s. 261).

1.1.1 Učitel jako pedagogický pracovník

V zákoně o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (Česko, 2004) spadají učitelé do skupiny pedagogických pracovníků, kterou se podrobně zabývá Zákon o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů (Česko, 2004). Podle tohoto zákona je pedagogickým pracovníkem ten, kdo: „ …koná přímou vyučovací, přímou výchovnou, přímou speciálněpedagogickou nebo přímou pedagogicko-psychologickou činnost přímým působením na vzdělávaného, kterým uskutečňuje výchovu a vzdělávání na základě zvláštního právního předpisu“ (Česko, 2004, § 2). Mimo jiné je jím právě i učitel. V tomto zákoně je učitel charakterizován podle odborné kvalifikace.

1.1.2 Začínající učitel

V prvních letech od nástupu do učitelské profese si absolvent studia učitelství utváří profesní dovednosti a adaptuje se na její podmínky a úkoly. Tento profesní start učitele je označován termínem „začínající učitel“. V zahraniční literatuře se můžeme setkat s označením začínajícího učitele jako „beginning teacher“ nebo „novice teacher“. Nelze přesně určit, po jak dlouhé době se ze začínajícího učitele stává zkušený učitel. Pro potřeby výzkumu se však většinou vymezuje začátečnické období do 3 let učitelské praxe (Průcha, 2017).

U nás je začínající učitel z důvodu absence podpory prostřednictvím uvádějícího učitele nucen zvládat všechny učitelské povinnosti sám už od prvního dne nástupu do praxe (více viz kap. 1.2.6). Začínající učitelé jsou ohroženi tzv. „šokem z reality“, jehož příčiny vymezuje Průcha (2017) jako příčiny spjaté s osobností učitelů, kdy mají začínající učitelé problém psychicky práci zvládat. Důvodem mohou být nedisciplinovaní žáci, hlasová náročnost, v případě přestěhování se za prací třeba i postrádání přátel. Příčiny šoku z reality spjaté s profesní kompetencí učitelů jsou způsobené tím, že absolventi učitelství nejsou studiem dostatečně vědomostně a dovednostně připraveni na běžné činnosti, jakými jsou například administrativní práce. Příčinami šoku z reality spjatými se situacemi ve školách jsou situace, se kterými jsou zkušení učitelé schopni se vyrovnat, ale začínající učitelé s nimi mohou mít problém. Jedná se například o nedostatečný počet pomůcek v odborných učebnách nebo autoritativní vedení školy.

Podle výzkumu jsou skupinou, která je nejvíce ohrožena odchodem z profese, právě učitelé v prvních letech své kariéry (Ingersoll, 2003). Jaké mohou být jejich příčiny k odchodu z učitelské profese, tím se budeme zabývat v následující kapitole, a to zároveň s možnými příčinami nenastoupení absolventů učitelství do této profese.

1.2 Možné příčiny absolventů k nevykonávání učitelské profese

Příčin, kvůli kterým absolventi učitelství tělesné výchovy nevykonávají učitelskou profesi, může být mnoho. V následujícím textu představujeme některé z nich. Mohou jimi být například vysoké obecné požadavky na učitele a další specifické požadavky na učitele tělesné výchovy, nízká prestiž učitelské profese, neadekvátní platové ohodnocení učitelů, neatraktivní složení učitelského sboru nebo nedostatečná podpora začínajících učitelů.

1.2.1 Požadavky na učitele

Požadavky na učitele lze rozdělit na dvě základní oblasti – odbornou kvalifikaci a kompetence. Odborná kvalifikace je jasně definovaná v Zákoně o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů (Česko, 2004). Má tedy naprosto konkrétní charakter. Průcha (2002) rozděluje zdroje získaného učitelského vzdělání na formální a získané z praktického výkonu učitelské profese. Definuje tak schopnosti jako osvojení poznatků, ale zároveň i aplikaci v konkrétních situacích. Janíková a kol. (2009, s. 73) k tomu ještě přidává, že „…profesní znalosti a dovednosti však netvoří konečný soubor nároků na učitele. Učitel by měl mít také všeobecný přehled mimo jiné v oblastech: společenskovědních, humanitních, přírodovědných, uměleckých, technických apod.“

Tímto se dostáváme k druhé základní oblasti a tou jsou kompetence. V ideálním případě by získání odborných znalostí a dovedností mělo zároveň korespondovat i se získáním kompetencí. Zpravidla tomu tak ale nebývá a absolventi získávají kompetence až s následnou praxí.

Kompetence je možné charakterizovat jako schopnost aplikace teoretických znalostí v praxi. Dle Švece (in Jansa a kol., 2012, s. 87) se kompetence dělí do tří základních skupin:

1) „Kompetence k vyučování a výchově, k nimž patří znalost vyučovaného oboru (tzn. u učitele tělesné výchovy vědní obor kinantropologie), psychopedagogická

kompetence (projektování a realizace postupů podněcující učení), komunikativní kompetence (verbální i nonverbální), diagnostická kompetence (schopnost učení stavu žákovských prekoncepcí, vědomostí, dovedností, stylů učení i vztahů mezi vychovávanými, tzn. klimatu sociální skupiny, ale i sociálního, ekonomického, kulturního aj. zázemí).

2) Osobnostní kompetence (odpovědnost, flexibilita – pružnost chování, empatie – schopnost vcítit se do pocitů druhé osoby, autenticity – hodnověrnost, dovednost akceptovat sebe i druhé).
3) Rozvíjející se kompetence, které zahrnují adaptivní kompetenci (schopnost orientovat se ve změnách a orientovat v nich druhé), informační kompetenci (zvládnutí moderních informačních technologií a jejich využití ve výuce), výzkumnou kompetenci (umožňuje učiteli řešit problémy za využití akčního výzkumu, tj. výzkumu prováděného především samotnými učiteli), sebereflektivní kompetenci (schopnost zamýšlet se nad svou vlastní činností a projektovat změny v této činnosti) a autoregulativní kompetenci (spočívá v autoregulaci pedagogických aktivit a ve zdokonalování vyučovacího stylu učitele).“

S příchodem kurikulární reformy týkající se integrované výuky jsou na učitele kladeny nové požadavky s tím spjaté. Učiteli pro přípravu a realizaci kvalitní výuky tak nestačí jen základní znalosti vyučovaného předmětu, ale měl by disponovat také kompetencemi pro integrovanou výuku, jejichž hlavní podstatu sdělují již výše zmíněné základní kompetence učitele. Korvas a Cacek (2009, s. 48-49) zmiňují ve své publikaci následující kompetence:

1) „Schopnost kurikulárního přesahu svého předmětu.
2) Schopnost uplatňovat nové tvůrčí přístupy a myšlení a aktivní přístup ve výuce.
3) Schopnost dalšího vzdělávání.
4) Schopnost flexibility v edukačním procesu.
5) Schopnost spolupráce, komunikace s jinými vzdělávacími oblastmi, předměty respektování práce jiných a schopnost týmové práce.
6) Schopnost realizace nových přístupů, metod a způsobů výuky v edukačním procesu.
7) Schopnost reálného hodnocení smysluplnosti integrovaných tematických celků.“

Schopnost a způsob získání kompetencí jsou ovlivněny osobnostními rysy a charakterem.

Dle Jůvy (2001, s. 55) je pedagog „v celém výchovně-vzdělávacím procesu činitelem, který nese společenskou odpovědnost za jeho účinnost a úspěšnost. Je jeho iniciátorem a organizátorem a současně hodnotí dosahované výsledky. Koncipuje obsah výchovně - vzdělávací činnosti ve shodě s výchozími pedagogickými dokumenty, provádí vstupní, průběžnou a výstupní diagnózu úrovně jednotlivců i celé skupiny, rozhoduje o nasazení vhodných prostředků, forem a metod výchovně-vzdělávacího působení, vyhodnocuje dosahované výsledky a vhodně modifikuje výchovný proces ve shodě s věkovými a individuálními zvláštnostmi vychovávaných jedinců a skupin s přihlédnutím k podmínkám, za kterých se výchova koná."

Podle Jůvy (1997) je podmínkou pedagogovy úspěšné výchovy jeho hodnotová orientace, vzdělání všeobecné, filozofické, politické, vědecké a kulturní, teoretické i praktické odborné vzdělání, pedagogické vzdělání zahrnující praktické pedagogické, didaktické a metodické dovednosti a návyky a sebereflexe. Protože pedagog většinou působí v rámci kolektivu, je také ve výchovně-vzdělávacím procesu důležité jeho zapojení do dobře fungující pracovní skupiny učitelů a řídících pedagogických pracovníků.

Z toho vyplývá, že jeho profese musí být spojená s určitými osobnostními předpoklady. K základním charakteristickým vlastnostem by měl patřit smysl pro odpovědnost, efektivnost a srozumitelnost. Rovněž také je podstatná orientace na stanovený cíl a jeho postupné soustavné plnění pomocí předem stanovených postupů. Důležitá proto bude i osobní disciplína spojená se schopností motivovat i své okolí. V neposlední řadě musí být učitel vznešeným archetypem člověka, jakýmsi synonymem pro důstojnost, vyrovnanost, vzdělanost, toleranci a nadšení. Není tedy pravdou, že učitelská profese je pouze spojená s formálním vzděláním, nýbrž i s osvojenými návyky. Je to přirozené. V našem zájmu je nechat sebe a své děti vzdělávat učitelem, který se chová s grácií a svými činy motivuje k touze na sobě pracovat po všech stránkách.

V této kapitole jsme shrnuli všeobecné požadavky kladené na učitele v souvislosti s výkonem své profese. Každý vyučovací předmět má však svá specifika, která na učitele kladou další požadavky. S ohledem na zaměření této diplomové práce si v následující kapitole představíme specifické nároky na učitele tělesné výchovy.

1.2.2 Požadavky na učitele tělesné výchovy

Profese učitele má svá již výše zmíněná specifika (viz kap. 1.2.1). Ta jsou ovšem u učitelů tělesné výchovy ještě rozšířena o další zvláštní nároky. Jedná se o mimořádné požadavky psychické, fyzické a pedagogicko-psychologické. Kromě samotného vedení hodin tělesné výchovy se učitel tělesné výchovy stará o zabezpečování mimotřídních a mimoškolních sportovních a pohybových aktivit a snaží se o pozitivní ovlivňování zdraví a životního stylu žáků. Mnohem více než učitelé jiných předmětů zastává další specifické sociální role typické pro mimoškolní pedagogické pracovníky, jako jsou utěšitel, terapeut, opatrovník, poradce, konzultant, organizátor, vůdce, soudce, posuzovatel, kontrolor a podobně (Jansa a kol., 2012).

U učitele tělesné výchovy je také kladen velký důraz na pedagogickou odpovědnost, kterou má při organizaci i personálním zabezpečení mimoškolních akcí. Tato činnost s sebou často přináší sociální konflikty, které se vytváří mezi nadřízenými i kolegy vlivem očekávání ze strany žáků i rodičů. Učitelé tělesné výchovy musí častěji přímo řešit situace týkající se například sociálního znevýhodnění, šikany, alkoholu, drog a mentální anorexie. Potřebují k tomu proto mít mimořádné schopnosti diagnostikovat a řešit složité výchovné situace (Jansa a kol., 2012).

Shoval, Erlich a Fejgin (2010) upozorňují na to, že oproti učitelům jiných předmětů závisí úspěch učitele tělesné výchovy na aktivní účasti žáků v hodinách. Učitelé matematiky nebo dějepisu mohou snadno ignorovat žáka, který nedává pozor, pokud je potichu. V hodině tělesné výchovy by takovýto žák, který se odmítne účastnit plánovaného fyzického cvičení nebo ukončí činnost uprostřed cvičení, velmi narušil chod hodiny a ztížil by tím učitelovu práci.

O tom, že je výuka tělesné výchovy odlišná od jiných předmětů v rovině obsahové, vztahové a kontextuální, se zmiňuje i Janíková (2011). Ta se dále zaměřuje na specifika interakce a komunikace v tomto předmětu.

Janíková (2018) upozorňuje na problém časté úzké sportovní specializace absolventa učitelství tělesné výchovy, kterou je začínající učitel nucen rozšířit o celý obsah kurikula tělesné výchovy. Zmiňuje také, že tato specifická profese učitele tělesné výchovy je spjatá kromě tělovýchovy a sportu také s oblastí výchovy ke zdraví.

1.2.3 Prestiž učitele

Prestiž profesí nesouvisí vždy s peněžními zisky ani s možností trávit volný čas nebo zacházet s ním, ale se schopností mít moc nad větším počtem lidí. Mezi nejprestižnější profese tak patří lékař, advokát nebo vysokoškolský pedagog (Vašutová, 2004).

Dle Pedagogického slovníku (Průcha, Walterová, Mareš, 2003, s. 177-178) je prestiž učitelů definována takto: „Prestiž profese učitelů je hodnota přisuzovaná veřejností této skupině pracovníků. Je to charakteristika, měřená speciálními škálami, reflektující statusovou pozici dané skupiny mezi jinými profesními skupinami."

Sociologové Tuček a Mechonin vytvořili tzv. českou škálu prestiže povolání, kterou popisuje Průcha (2017). Tato škála byla vytvořena na základě výzkumu, kterého se zúčastnilo 1600 osob ve věku 18–60 let. Vybíraly ze 70 povolání, kterým udělovaly konkrétní počet bodů v rozmezí 1–99 bodů podle toho, jakou má dle jejich názoru povolání prestiž. Na základě této škály profese označovaná jako „učitel na ZŠ" získala hodnocení ve výši 66,3 bodů a řadí se tak mezi prvních deset nejprestižnějších profesí vůbec. Toto hodnocení na základě názorů veřejnosti ale není plnohodnotné. Je nutné přihlédnout i k hodnocení těch, kteří profesi vykonávají.

Podle výzkumu Hanušové a kol. (2017), Seebauerové (in Urbánek, 2005), Blížkovského a kol. (in Urbánek, 2005) a Chalupové (2002) vnímají učitelé prestiž své profese negativně. Z výsledků kvalitativního výzkumu Hanušové a kol. (2017) vyplynulo, že mají učitelé pocit, že je jejich povolání vnímáno jako stereotypní, nemají téměř žádnou autonomii a dochází ke zpochybňování jejich profesionality. Podle nich za to může například kvalita učitelského vzdělání nebo nízké platové ohodnocení. To pak často vede učitele až k pocitu bezmoci a studu hlásit se ke svému povolání učitele. Výsledky výzkumů tak ukazují rozpor mezi vnímáním prestiže učitelské profese okolím a učiteli (Tuček a Mechonin, in Průcha, 2017; Červenka, 2005).

Kartouz (2019) se v rozhovoru pro Universum vyjádřil k problematice výkonu učitelské profese mladými pedagogy. Úroveň prestiže učitelské profese považuje za neadekvátně nízkou, což podle něj ovlivňuje nenastoupení absolventů učitelství do školství nebo odchod mladých učitelů ze škol.

I podle dotazovaných učitelů by ke zvýšení učitelské prestiže přispělo především navýšení finančního ohodnocení učitele (MŠMT, 2009). Kartouz (2019) také vidí souvislost úrovně prestiže s finančním ohodnocením: „Není možné udržovat společenskou prestiž povolání, které vlastně těm lidem nezaručuje ani to, že uživí vlastní rodinu."

Současným stavem, vývojem a porovnáním platového ohodnocení učitelů se zahraničními zeměmi se budeme zabývat v následující kapitole.

1.2.4 Platové ohodnocení učitelů

Platové ohodnocení učitelů má přímý vliv na atraktivitu učitelské profese. Patří mezi hlavní faktory ovlivňující rozhodnutí absolventů učitelství stát se učiteli, návrat bývalých učitelů zpět do praxe nebo setrvání učitele ve výkonu své profese. Obecně platí, že čím vyšší je plat, tím méně lidí se rozhodne profesi opustit (OECD, 2005; OECD, 2018).

V České republice se zákonné platové ohodnocení učitelů odvíjí od výše získaného vzdělání a délky praxe. Odměňování pedagogických pracovníků upravuje Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce ve znění pozdějších předpisů (Česko, 2006) a Nařízení vlády č. 341/2017 Sb., o platových poměrech zaměstnanců ve veřejných službách a správě (Česko, 2017). Podle tohoto nařízení spadají učitelé vzdělaní v magisterském studijním programu dle kvalifikačních předpokladů do 11.–14. platové třídy. Zařazení do platového stupně závisí na délce započitatelné praxe. Učitele zařazuje do platové třídy i platového stupně zaměstnavatel, a to podle zákonem stanovených pravidel (Česko, 2017).

Podle metodického doporučení MŠMT (2018a) zařazuje zaměstnavatel do 11. platové třídy začínajícího učitele, který k výkonu své práce potřebuje metodologická doporučení a spolupracuje tedy s uvádějícím učitelem. Do 12. platové třídy je zařazen učitel, který bez potřeby metodologických doporučení vytváří a průběžně aktualizuje pedagogickou dokumentaci, jakou jsou například školní vzdělávací program, školní matrika, individuální vzdělávací plány, čtvrtletní, měsíční nebo týdenní tematické učební plány i konkrétní přípravy na vyučování. Učitel, který tvoří záměry a koncepce přesahující rámec školy, jejichž výsledky využívá více škol, například rámcový vzdělávací program, nebo tvoří a koordinuje mezinárodní projekty zaměřené na vzdělávání a výchovu, spadá do 13. platové třídy. Patří sem také učitel, který vykonává náročnější specializovanou

metodologickou pedagogickou nebo psychologickou činnost, pro kterou je nezbytné získání specializace ve Studiu pro pedagogické pracovníky nebo Studiu pro výchovné poradce (Česko, 2005). Do nejvyšší 14. platové třídy je pedagog zařazen v případě, že je pověřen tvorbou celostátních a mezinárodních programů vzdělávání Národním ústavem pro vzdělávání.

V následující tabulce (Tabulka 1) přikládáme aktuálně platnou stupnici platových tarifů učitelů podle platových tříd a platových stupňů v Kč měsíčně.

PLATOVÝ STUPEŇ	POČET LET ZAPOČITATELNÉ PRAXE	PLATOVÁ TŘÍDA			
		11	12	13	14
1	do 2 let	28020	28630	29320	30410
2	do 6 let	28510	29230	30210	31840
3	do 12 let	28880	30400	31480	33550
4	do 19 let	29960	31670	33790	36340
5	do 27 let	31220	33640	36380	39920
6	do 32 let	32950	39460	39380	43150
7	nad 32 let	33840	37330	40370	44180

Tabulka 1: Stupnice platových tarifů učitelů *Zdroj:Upraveno podle Česko (2017)*

Platové podmínky učitelů se v České republice zlepšují, stále jsou však v porovnání s ostatními pracovníky se stejnou úrovní vzdělání nízké (European Commission, 2017). Kartouz (2019) dokonce zdůrazňuje, že průměrný plat učitele je pouze 56 % výše platu jiných vysokoškolsky vzdělaných zaměstnanců.

Graf níže (Obrázek 1) znázorňuje vývoj měsíčního platového tarifu začínajících učitelů, tedy učitelů většinou zařazených do 11. a 12. platové třídy v 1. platovém stupni, od roku 2014 do současnosti. Pro srovnání kariérního růstu učitelské profese z pohledu platového ohodnocení přikládáme i vývoj nejvyššího platového tarifu, kterého mohou učitelé dosáhnout ve 14. platové třídě v nejvyšším platovém stupni.

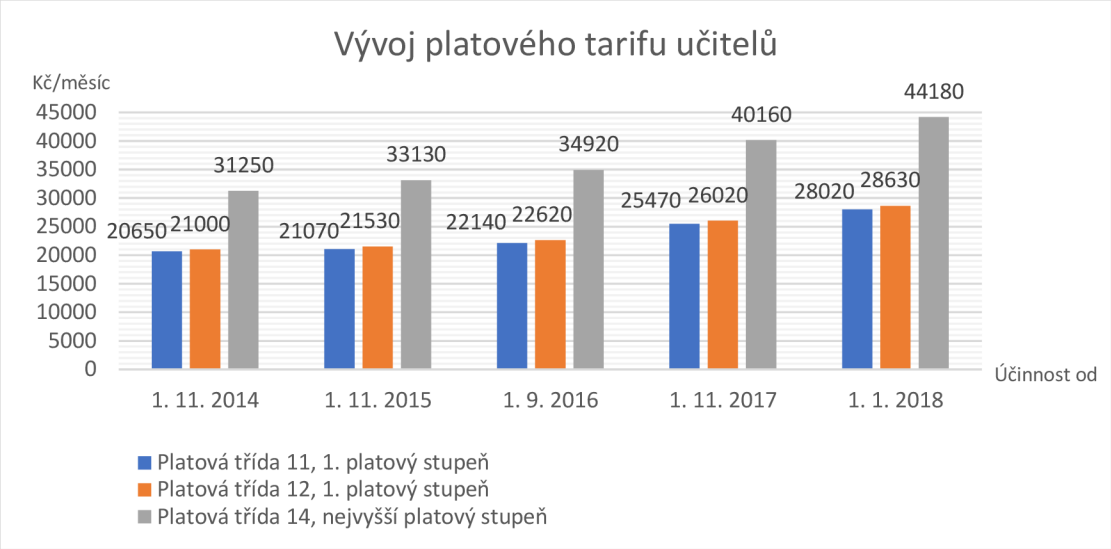

Obrázek 1: Vývoj platového tarifu učitelů *Zdroj: Upraveno podle Česko (2006); Česko (2017)*

Učitelé vykonávající práci třídního učitele spadají podle míry zatěžujících vlivů pracovních podmínek do I. skupiny, tedy skupiny prací se zvýšenou mírou neuropsychické zátěže nebo jiným možným rizikem ohrožení zdraví nebo života. Náleží jim proto zvláštní příplatek. Na tento příplatek mají právo také učitelé, jejichž přímá pedagogická činnosti je spojená s „dohledem nad žáky, u kterých hrozí zvýšené riziko úrazu z důvodu používání strojů, nástrojů nebo přístrojů v rámci praktického vyučování nebo praktické přípravy“ (Česko, 2017, Příloha č. 6). Výši zvláštního příplatku určuje zaměstnavatel v rámci rozpětí od 500 do 1300 Kč měsíčně. Učitel má právo pouze na jeden zvláštní příplatek, a to ten, který je pro něj při splnění stanovených podmínek výhodnější (Česko, 2017).

Kromě platového tarifu a zvláštního příplatku tvoří plat učitele další příplatky, například za vedení u vedoucích zaměstnanců, za noční práci, za práci v sobotu a v neděli, za práci ve ztíženém pracovním prostředí, za rozdělenou směnu, za přímou pedagogickou činnost nad stanovený rozsah, plat za práci ve svátek a za práci přesčas, osobní příplatek nebo odměny (Česko, 2005; Česko, 2006; Česko, 2017).

I přes to jsou však platy učitelů v České republice nízké nejen ve srovnání se zaměstnanci se stejnou dosaženou úrovní vzdělání u nás, ale i s učitelskými platy v jiných zemích (European Commission, 2017). OECD (2018) poskytuje přehled platů učitelů nižšího sekundárního vzdělávání v zemích OECD v roce 2017. Porovnává platy nastupujících učitelů, platy po 15 letech praxe a nejvyšší učitelské platy mezi těmito zeměmi.

Česká republika se nachází silně pod průměrem výše platového ohodnocení ve všech třech zmíněných kategoriích učitelské kariéry. V grafu níže (Obrázek 2) jsou průměry jednotlivých kategorií vyznačeny přerušovanou čárou. Nástupní mzda je nízká a ani kariérní růst učitelů se u nás oproti jiným zemím nijak výrazně neprojevuje na výši platového ohodnocení. Data, ze kterých přiložený graf vychází, jsou platná k roku 2017. V České republice od té doby došlo ke zvýšení platového tarifu (viz Obrázek 2).

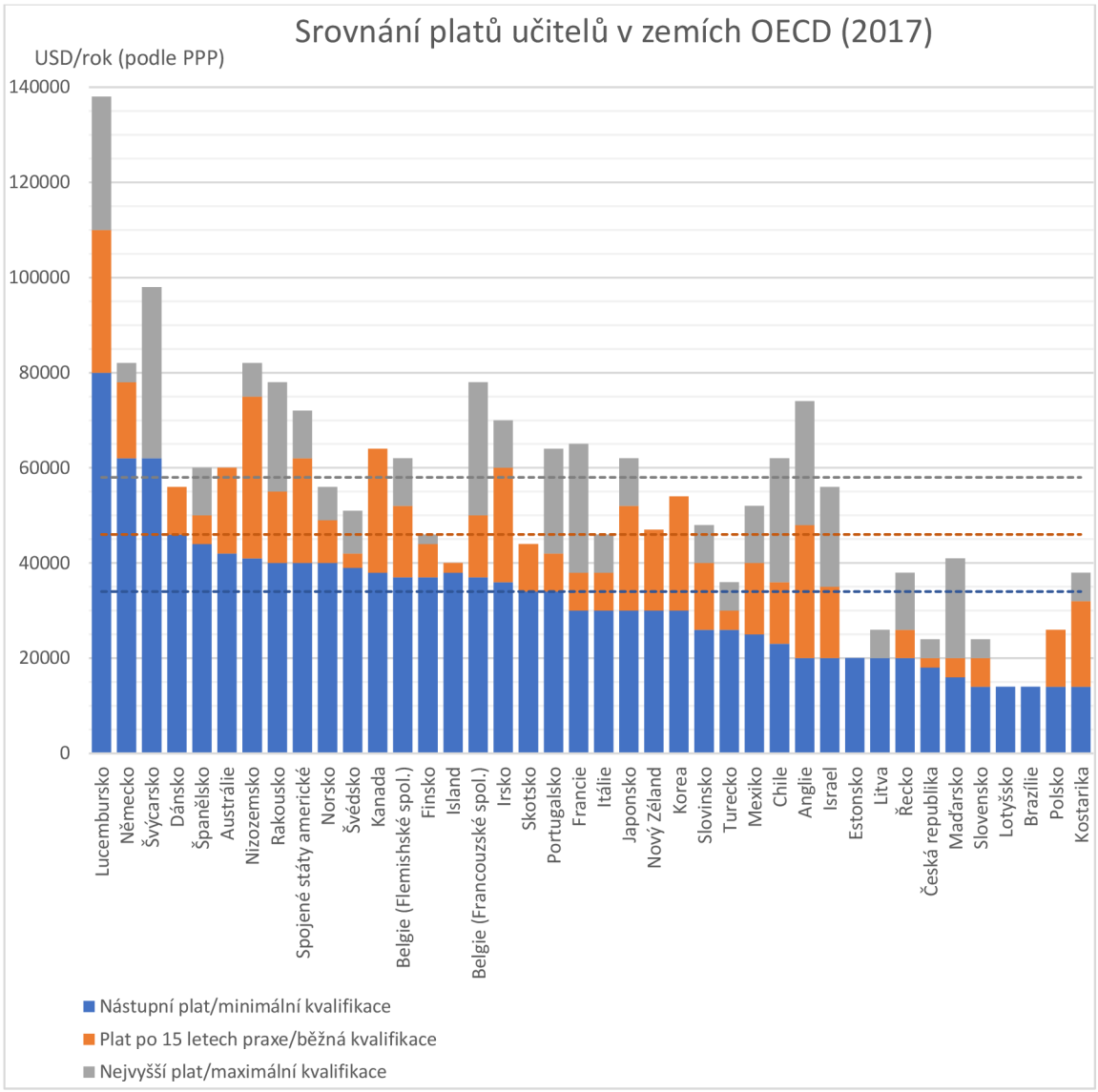

Obrázek 2: Srovnání platů učitelů v zemích OECD (2017) *Zdroj: Upraveno podle OECD (2018)*

Graf výše zobrazuje platová ohodnocení v USD za rok převedená pomocí Purchasing Power Parity (PPP), tedy parity kupní síly. Díky tomu je možné porovnávat platy jednotlivých zemí nejen pomocí převodu na společnou měnovou jednotku, ale zohlednit

také ceny zboží a služeb v dané zemi. To zajišťuje objektivní srovnání platů různých zemí (Spěváček, Žďárek a kol., 2016).

Problematika nízkého platového ohodnocení by se, alespoň podle Programového prohlášení vlády České republiky (2018) k oblasti vzdělání, vědy a výzkumu, měla nadále aktivně řešit: „Prosadíme více peněz do školství tak, aby se platy učitelů a nepedagogů na konci volebního období v roce 2021 dostaly minimálně na 150 procent jejich výše pro rok 2017." Pokud by bylo toto prohlášení dodržené, platový tarif začínajících učitelů by se z aktuálních 28 020 Kč měsíčně v 11. platové třídě, respektive 28 630 Kč měsíčně ve 12. platové třídě mohl zvednout na 33 210 Kč, respektive na 33 930 Kč měsíčně. V tom případě by se platový tarif začínajících učitelů dostal lehce nad průměr mzdy v České republice pro rok 2018 (ČSÚ, 2019).

1.2.5 Struktura učitelského sboru

Struktura učitelského sboru může mít vliv na klima třídy a školy a celkově významně působí na pojetí učitelské profese. Můžeme ji posuzovat dle mnoha atributů. Příkladem může být sledování na základě pohlaví nebo věku (Vašutová, 2004).

Urbánek (2005) přichází s faktem, že učitelství je silně feminizovanou profesí. Feminizaci učitelského sboru a její vliv na vnímání učitelské profese potvrzuje i Vašutová (2004). Dle dat UOE (in Urbánek, 2005) je v České republice mezi pedagogy v sekundárním stupni 72 %. Samozřejmě zaznamenáváme jisté drobné regionální rozdíly. Ty jsou ovšem zřejmě ovlivněny charakterem zaměstnanosti nebo třeba velikostí jednotlivých sídel v regionech. Nejvýraznější feminizaci lze vypozorovat v Ústeckém kraji, Moravskoslezském kraji a v Praze. Nejnižší naopak sledujeme v kraji Vysočina, Zlínském kraji a Jihočeském kraji. Průcha (2017) upozorňuje na trend nárustu feminizace učitelské profese. V roce 1954 byl podíl žen vyučujících na základních školách 55,3 %, v současné době činí skoro 86 %.

I průměrný věk učitelů je často zmiňovaným tématem nejen v odborné literatuře, ale i v médiích. Tato charakteristika je však dle Urbánka (2005) mnohem pružněji ovlivnitelná. Věková struktura je totiž závislá na sociálně politických podmínkách, jako je například situace na trhu práce, účelná politika, zaměstnanost ve školství, apod. V současnosti je významnou kategorií učitelů věková skupina nad 50 let, která má na školách silné zastoupení. Bývá až třetinou celkového počtu učitelů. O problematice

vysokého věkového průměru učitelů hovoří i Průcha (2015). Ten předkládá dvojí interpretaci. První z nich předpokládá, že vyšší věk učitele znamená i bohatší profesní zkušenosti, což může být přínosem pro celkovou efektivnost vzdělávacího systému. Druhá však namítá, že se u starších učitelů často objevuje efekt vyhasínání. Jsou často neochotní přizpůsobovat se změnám. Mladí učitelé se snaží o inovace a mívají příznivější postoj k žákům.

1.2.6 Podpora začínajících učitelů

Vstup do učitelské profese je klíčovým obdobím následující profesní kariéry. Absence podpory začínajících učitelů je jedním z častých důvodů odchodu z jejich profese. Průcha (2017, s. 210) popisuje situaci vstupu učitele do praxe bez podpory zkušeného uvádějícího učitele takto: „Při profesním startu učitel často stojí sám jako osamělý běžec."

V České republice není zatím zavedeno adaptační období učitelů poskytující zvýšenou podporu a mentoring, jak je tomu v některých zahraničních zemích. Návrh novely zákona o pedagogických pracovnících, který řešil zavedení kariérního systému pedagogických pracovníků a adaptačního období pro začínající učitele, probíhal na různých úrovních projednávání (Janík a kol., 2017). Nakonec byl však návrh této novely zamítnut (MŠMT, 2018b).

V roce 2018 byl vydán návrh zákona, kterým se mění zákon č. 563/2004 Sb., o jehož projednání žádal ministr školství, mládeže a tělovýchovy Robert Plaga (MŠMT, 2018c). Obsahuje mimo jiné formulaci adaptačního období: „Zaměstnavatel podporuje učitele po dobu jeho adaptačního období, a to zejména tím, že průběžně a pravidelně hodnotí s učitelem jeho pedagogickou činnost, učitele metodicky vede a seznamuje ho s podmínkami provozu školy a s její dokumentací. Adaptační období učitele trvá 2 roky od vzniku prvního pracovního poměru k právnické osobě vykonávající činnost školy" (MŠMT, 2018d, § 24a).

V důvodové zprávě (MŠMT, 2018b) je navrhované datum zavedení institutu adaptačního období vzhledem ke vztahu k financování škol k 1. 1. 2020. Důvodová zpráva však v souvislosti se zavedením institutu adaptačního období začínajících učitelů upozorňuje na finanční dopad na státní rozpočet ve výši 194,42 milionů Kč, který zatím není plně zajištěn.

Uvádějící učitelé by měli pomáhat začínajícím učitelům adaptovat se v novém pracovním prostředí, vykonávat svou profesi dobře a dlouhodobě a zvládat lépe problémy související s nástupem do praxe (viz kap. 1.1.2). V posledních letech je problematika zavedení uvádějících učitelů do českých škol stále více diskutovaná[1]. Podle kroků, které činí MŠMT (viz výše), a Programového prohlášení vlády České republiky (2019): „Zajistíme, aby každý začínající učitel mohl spolupracovat s uvádějícím učitelem," je vidina zavedení podpory začínajících učitelů prostřednictvím adaptačního období reálná.

1.3 Drop-out

Výše uvedené problémy školství, jako jsou vysoké požadavky na výkon profese, nízká učitelská prestiž, neadekvátní platové ohodnocení, feminizace učitelského sboru, početné zastoupení učitelů vysokého věku nebo absence adaptačního období pro začínající učitele, mohou vést k odchodu kvalifikovaných učitelů na jinou školu, do soukromých vzdělávacích institucí nebo do jiného oboru. Tento fenomén je označován pojmem „drop - out" (Píšová a Hanušová, 2016).

Zahradníček (2013) definuje drop-out jako: „ten, kdo se vymkl ze sociálního prostředí, do kterého byl dosud začleněn." Nejohroženější skupinou jsou začínající učitelé (více viz kap. 1.1.2). Důvodem tzv. „otáčivých dveří" učitelství, tedy odchodu začínajících učitelů ze školství, je podle Ingersolla (in Píšová a Hanušová, 2016) profesní nespokojenost nebo hledání slibnější kariéry.

Drop-out začínajících učitelů představuje problém u nás i v zahraničí. Shrnutí studií je však problematické z hlediska nejednotnosti terminologie. Některé studie neodlišují učitele, kteří přestoupili na jinou školu, od těch, kteří se rozhodli vykonávat odlišnou profesi. Nejjasněji se proto jeví rozdělení učitelů na ty, kteří vykonávají učitelkou profesi na stále stejné škole (stayers), přešli na jinou školu (movers) a ty, kteří učitelskou profesi opustili úplně (leavers) (Hanušová a kol., 2017).

Důsledkem drop-outu jsou ztráty projevující se v ekonomické rovině, vliv na kvalitu vzdělání z hlediska fungování školy i účinnosti výuky ve třídě. Pro školství jsou největším problémem již výše zmiňovaní leavers. Ve školách s vysokou mírou drop-outu je velmi

[1] Na některých školách u nás uvádějící učitel funguje. Takto funkce však není právně zakotvena, a tak je jen na vedení školy, zda se pro takové opatření rozhodne či nikoliv.

těžké vytvořit dobré klima založené na vzájemné spolupráci, které vede k dlouhodobému a systematickému zkvalitňování kurikula (Hanušová a kol., 2017).

1.4 Přehled vybraných výzkumů

Přehled vybraných výzkumů rozdělujeme do dvou, respektive čtyř kategorií. Výzkumy zabývající se problematikou studentů a absolventů studia učitelství a zaměřené na absolventy studia učitelství tělesné výchovy. V obou těchto skupinách ještě dělíme výzkumy na tuzemské a zahraniční. To z toho důvodu, že v cizích zemích mohou být faktory ovlivňující výsledky výzkumu učitelství jiné než v České republice, například odlišný vzdělávací systém, požadavky na výkon profese, prestiž a ohodnocení.

1.4.1 Vybrané výzkumy studentů a absolventů učitelství

Česká republika

Hanušová a kol. (2017) se ve svém výzkumu zaměřovali na absolventy studia učitelství, kteří již nastoupili do škol. Prostřednictvím smíšeného výzkumného designu zjišťovali, jak jednotlivé faktory působící na začínající učitele ovlivňují jejich profesní socializaci a jaký vliv mohou mít na drop-out. Data pro kvantitativní část byla získána prostřednictvím elektronického dotazníku. Zkoumaný soubor tvořili začínající učitelé (do 3 let praxe) základních škol v Jihomoravském, Pardubickém, Moravskoslezském, Olomouckém kraji a krajích Vysočina a Praha v letech 2015–2017. Výzkumný vzorek zahrnoval 247 respondentů. Výsledky ukazují, že většina respondentů (65 %) by chtěla na škole, kde působí, zůstat. Další (17,4 %) chtějí ve školství zůstat, ale uvažují o změně školy, nebo chtějí ze školství odejít (8,7 %). Zbylí (34 %) se k otázce úvahy o další profesní kariéře nevyjádřili. Jako důvody k odchodu ze školství označovali respondenti hlavně společenské a finanční ocenění (72,7 %), dále pak vztahy se žáky (39,4 %), vztahy s kolegy (24,2 %), vedení školy (27,3 %), vztahy s rodiči, spolupráci školy navenek a prolínání školního a mimoškolního života učitelů (24,2 %), vzdělávací politiku a prestiž učitelské profese. V návaznosti na dotazníkové šetření byla prostřednictvím polostrukturovaných rozhovorů realizována kvalitativní část výzkumu, která měla blíže zkoumat profesní vývoj a rozhodování začínajících učitelů o vlastní profesní perspektivě. Výzkumný vzorek tvořilo 20 náhodně vybraných učitelů z kvantitativní části. Jako důvody k odchodu ze školství zmiňovali respondenti vztah se žáky, vztah s kolegy,

kulturu školy a vedení školy, kvalitu mentorigu, možnost autonomního rozhodování a jednání a pracovní zatížení, vztahy s rodiči, spolupráce školy navenek, prolínání školního a mimoškolního života učitelů a platové ohodnocení.

MŠMT (2009) ve spolupráci s Factum Invenio realizovalo kvalitativní a navazující kvantitativní výzkum předpokladů a vzdělávacích potřeb pedagogických pracovníků, jejichž data získali prostřednictvím skupinových diskuzí, hloubkových rozhovorů a dotazníku. Výzkumu se zúčastnilo 1002 učitelů základních a středních škol z celé České republiky. Výsledky ukazují, že podle učitelů jsou možnými důvody k ukončení profese učitele její fyzická i psychická náročnost, žáci bez zájmu o výuku a respektu k učiteli, špatné finanční ohodnocení a nemotivující osobní ohodnocení za dobře odvedenou práci. Učitelé uváděli jako svůj názor, proč mladí lidé nechtějí jít učit, podobné důvody jako pro ukončení profese. Konkrétně se jednalo o nízké platové ohodnocení (87 %), náročnost profese a stres (80 %), nechuť pracovat s žáky, kteří nemají zájem o výuku a nerespektují učitele (80 %), absenci platového postupu (76 %), nízkou společenskou prestiž profese (75 %) a nechuť jednat s rodiči, kteří k nim nemají respekt (73 %). Někteří učitelé také uvedli, že mladí lidé nechtějí učit z důvodu nechuti pracovat v kolektivu s převahou žen (46 %).

Výzkumné šetření Mazáčové (2013) realizované dotazníkovou metodou zkoumalo dva klíčové aspekty studentů učitelství na PedF UK – zmapování a porovnání jejich názorů na profesní připravenost a zmapování jejich profesních motivačních struktur. Výsledky ukazují, že většina studentů, téměř 90 %, měla velmi a spíše pozitivní vztah k učitelské profesi. Určitě nebo spíše nastoupit do profese bylo odhodláno asi 70 %. Studenti se však necítí na praxi v didaktické oblasti dostatečně připraveni. Autorka po vyhodnocení výzkumu upozorňuje na problematiku přípravného vzdělávání učitelů, které neodpovídá trendům profesionalizace tohoto povolání.

Zimová (1997) zjišťovala formou standardizovaného dotazníku profesní uplatnění 920 absolventů PF UJEP. Podle výsledků výzkumu do školství nastoupilo 92 % absolventů. V další letech však kleslo zastoupení respondentů, kteří zůstali ve školství, na 73 %. Výzkum se mimo jiné zabýval důvody nenastoupení absolventů do školství a důvody k odchodu z učitelské profese. Nejčastěji uváděnými důvody k nenastoupení do školství byly finanční (36 %) a pracovní důvody (27 %), dále pak jiné, rodinné a zdravotní

důvody. K rozhodnutí opustit školství vedly absolventy nejčastěji důvody finanční (40 %) a pracovní (27 %).

Havlík (1997) se zabýval uplatněním mladých absolventů PedF UK v praxi. Výzkum reflektoval tendence absolventů k nenastoupení nebo k odchodu ze školství a jejich důvody. Podle výsledků jimi byly nejčastěji náročnost práce, prestiž, finanční důvody, nezájem či neschopnost k pedagogické práci, vztahy ve škole, nekázeň a nezájem žáků a rodičů, úroveň školství, jiná atraktivnější práce, malé perspektivy a možnosti seberealizace, pocit marnosti, technické zajištění práce, osobní, rodinné a zdravotní důvody.

Zahraničí

Rots, Aelterman a Devos (2014) zkoumali prostřednictvím dotazníků studenty učitelství nižšího sekundárního stupně krátce před dokončením studia a po jeho absolvování. Výzkumu se v první fázi zúčastnilo 436 studentů a 217 absolventů ve fázi druhé. Vybrané výsledky výzkumu ukazují, že rozhodnutí vstoupit do učitelské profese v porovnání s absolventy – muži (58 %) volí spíše absolventky – ženy (79 %). Výsledky dále potvrdily očekávání, že studenti s větší motivací k výkonu učitelské profese a pocitem větší připravenosti se po absolvování studia častěji v této profesi uplatní. Významnou roli v otázce uplatnění ve školství také hrálo podle respondentů vnímání jiných pracovních příležitostí, která jejich uplatnění ve školství negativně ovlivnila.

Kessels (2010) provedla dvě studie, ve kterých zjišťovala vliv adaptačního programu na začínající učitele. První studie byla založená na rozhovorech s 12 uvádějícími učiteli a s 22 začínajícími učiteli z 22 škol sekundárního stupně v Nizozemí. Téměř všichni učitelé se díky adaptačnímu programu cítili ve škole dobře. Některým pomohl adaptační program k rozvoji sebedůvěry a se začleněním do kolektivu. Díky adaptačnímu programu se učitelé naučili spoustu věcí mnohem rychleji, než kdyby si na ně museli přicházet sami. U některých učitelů měla tato podpora v začátcích vliv na vnímání své osoby, žáků a vyučovacích hodin. Prostřednictvím průzkumné studie mezi 316 začínajícími učiteli Kessels (2010) zjistila, že se někteří (21 %) necítili ve svých prvních letech učení ve škole dobře. Většina (79 %) však byla kolegy oceňovaná, nepřipadala si sama a cítila se sebevědomě. Výsledky však ukázaly, že adaptační program začínajících učitelů měl

malý vliv na jejich profesní rozvoj. Nicméně byli učitelé s podporou, kterou obdrželi, spokojení.

Výzkum Fantilli a McDougall (2009) vycházel z problematiky odchodu vysokého počtu učitelů v prvních třech letech po absolvování studia z učitelské profese. Základní soubor výzkumu tvořilo 86 studentů učitelství z roku 2006 v Ontariu. Absolventi byli prostřednictvím e-mailových adres žádáni o vyplnění elektronického dotazníku týkajícího se jejich zkušeností s jejich profesí. Dotazník vyplnilo 54 respondentů, což znamenalo 63% návratnost. Většina respondentů (96,3 %) byly ženy. Výsledky výzkumu ukázaly, že je pro začínající učitele mimo jiné náročný třídní management (31,2 %), komunikace s rodiči (20,8 %), dlouhodobé plánování, zvládání administrativy (17 %) a mají problém s platovým ohodnocením (31,2 %).

Kain, Rivkin a Hanushek (2004) vytvořili ve spolupráci s The Texas Education Agency a University of Texas databázi klíčových charakteristik učitelů základních škol v letech 1993–1996. Analýza se zabývala důvody přechodu učitelů na jinou školu nebo úplného opuštění učitelské profese. Na základně výsledků vytvořili tyto hlavní kategorie důvodů: 1. charakteristika práce (včetně platu a pracovních podmínek), 2. jiná pracovní příležitost, 3. osobní důvody (vlastní práce, rodina), 4. personální politika. Z těchto kategorií přímo zkoumali dopad platu a pracovních podmínek na rozhodnutí o profesní kariéře učitelů (více viz Kain, Rivkin a Hanushek, 2004).

Ingersoll a Smith (2003) zpracovali výsledky National Center for Education Statictic z let 1994–1995. Podle těchto dat byly důvody začínajících učitelů, kteří opustili učitelskou profesi, náplň práce (18,9 %), rodinné a osobní důvody (42 %), zájem o jinou profesi (38,8 %) a profesní nespokojenost (28,9 %). Tito učitelé byly nespokojeni s nízkým platovým ohodnocením (78,5 %), kázeňskými problémy žáků (34,9 %), nízkou podporou při administrativních činnostech (26,1 %), nízkou motivací studentů (17 %), postrádáním možnosti vlivu (6 %), příliš vysokým počtem žáků ve třídě (4,2 %), nemožností kariérního postupu (1,3 %), ruchem ve třídě (0,6 %) a s nedostatkem času (0,5 %).

Johanson a Birkeland (2003) realizovali výzkum založený na studii rozhovorů začínajících učitelů v Massachusetts, který prezentoval důvody, kvůli kterým tito učitelé zůstali na své škole, přestoupili na jinou školu nebo úplně opustili učitelskou profesi. Rozděluje tedy respondenty na leavers, movers a stayers. Výzkumu se účastnilo

50 učitelů do 3 let praxe, mezi nimiž byli zastoupeni muži (17) i ženy (33). Celkem 11 učitelů opustilo učitelskou profesi (leavers). Dalších 11 přestoupilo na jinou školu (movers). Nejpočetnější skupinou respondentů (29) byli učitelé, kteří stále učili na škole, na které učit začínali (stayers). Skupina leavers uváděla jako důvody odchodu z učitelské praxe vidinu lepší kariéry, kladené vysoké požadavky, zklamání ze svých nepodporujících kolegů, nemožnost zapojit se do plánování, požadavky na učení předmětů bez příslušné kvalifikace a špatné podmínky pro práci s dětmi s poruchami učení. Mezi většinou sekundární důvody odchodu se objevovalo i nízké platové ohodnocení a prestiž. Nízké platové ohodnocení by většina leavers byla ochotna snášet, kdyby je více odměňovala samotná výuka.

Studie Kyriacou a Coulthard (2000) prostřednictvím dotazníku zjišťovala názory 298 studentů učitelství na budoucí volbu učitelské profese. Výsledky ukázaly, že pouze 14 % studentů bylo rozhodnuto jít učit, 34 % o nástupu do učitelské profese neuvažovalo a 53 % v otázce volby učitelské profesní kariéry ještě nebylo rozhodnuto. Tyto studenty by k výběru učitelské profese nejčastěji přesvědčila nabídka příjemného pracovního prostředí.

1.4.2 Vybrané výzkumy absolventů učitelství tělesné výchovy

Česká republika

Aspekty profesního vývoje a profesní socializace začínajících a expertních učitelů se zabývala Janíková (2018). Uplatnění absolventů Učitelství tělesné výchovy pro základní a střední školy FSpS MU z let 2013–2017 bylo vyhodnoceno na základně dotazníkového šetření, kterého se zúčastnilo 195 absolventů. Výsledky ukázaly, že většina absolventů do školství ihned po studiu nenastoupila (106), 66 respondentů do školství neplánuje nastoupit a zbylých 36 již nyní ve školství pracuje nebo to alespoň plánuje. Jako důvody k nenastoupení do školství uváděli absolventi finance (25), jinou pracovní nabídku (23), náročnost profese (23), jiné studium (19), osobní důvody (8), žádné volné místo učitele (4) a odjezd do zahraničí (4). Důvody k odchodu ze školství byly osobní důvody (5), finance (4), nabídka jiné práce (3), seberealizace (2) a zdravotní důvody (1). Data získaná z dotazníků absolventů z let 2016–2017 tohoto výzkumu jsou totožná s daty zpracovávanými v této diplomové práci.

Prostřednictvím biografického interview s 15 absolventy učitelství na FSpS MU z let 2016–2018 zjišťovala Janíková (2018) faktory ovlivňující rozhodnutí studovat obor učitelství tělesné výchovy a následně nastoupit či nenastoupit do učitelské profese. Do školství nastoupilo 10 absolventů, z nichž školství opustili 3, a to z důvodu cesty do zahraničí (2), jiné pracovní nabídky a doktorského studia (1). Důvody absolventů k nenastoupení do školství (5) byly nenalezení uplatnění (3), cesta do zahraniční (1), nenaplňující profese (3), jiná pracovní nabídka (1) a finance (1).

Výzkum Bělky a Válkové (2011) se zabýval analýzou profesního uplatnění absolventů Aplikované tělesné výchovy na Fakultně tělesné kultury Univerzity Palackého v Olomouci. Data byla získávána kvantitativní sondou prostřednictvím dotazníku. Základní soubor tvořili absolventi prezenční formy studia Aplikované tělesné výchovy z let 1996–2005 (116). Návratnost dotazníku byla 54 %. Většina respondentů byly ženy. Výsledky výzkumu ukázaly, že jsou respondenti nejčastěji (76 %) zaměstnáni ve školství. V případě, že byli respondenti v zaměstnání nespokojeni, uváděli tyto důvody: platové ohodnocení, náplň práce, pracovní prostředí, spolupracovníci, využití kvalifikace, pracovní doba, množství práce a nadřízený. Většina absolventů pracujících ve školství (66 %) byla ve svém pracovním prostředí spokojená. Co se týče názoru absolventů na výuku na VŠ, většina (87 %) se domnívala, že teoretická část výuky převažovala nad praktickou. Absolventům ve výuce chybělo více pedagogické praxe (17 %), způsobilost práce s počítačem (4,4 %) a jazyky (3,6 %).

Rozsáhlý výzkum Jansy, Válkové a kol. (2008) zjišťoval uplatnění absolventů programu Tělesná výchova a sport na trhu práce. Výzkumu se zúčastnilo 1885 absolventů učitelství tělesné výchovy a sportu z let 1998–2005 z 10 tělovýchovných a pedagogických fakult. Data získávali pomocí dotazníku, jehož návratnost byla 43,8 %. Výsledky ukazují, že se nejvíc absolventů uplatnilo ve školství (55,1 %), a to v téměř stejné míře jak ženy, tak muži. Další byli zaměstnáni ve spolkových službách (9,5 %), komunálních službách (0,7 %), mimo oblast TV (28,4 %), na mateřské dovolené bylo 2,7 % a nezaměstnaných bylo 3,6 %. Respondentům nejvíce vadilo platové ohodnocení, ve větší míře těm, kteří se uplatnili ve školství. Absolventům chybělo ve studiu významnější zastoupení pedagogické praxe, netradičních sportů, jazyků, managmentu a marketingu, informatiky, praktické psychologie, základů sportovního tréninku a práva.

Zahraničí

Osborne a kol. (2016) provedli výzkum, jehož cílem bylo identifikovat problémy a touhy učitelů tělesné výchovy. K získání kvalitativních a kvantitativních dat sloužil dotazník, který vyplnilo 35 učitelů tělesné výchovy, a rozhovor se sedmi učiteli tělesné výchovy. Výsledky ukázaly, že hlavními problémy bylo nízké platové ohodnocení a nedostatečné materiální vybavení. Tělesné výchově je přikládán malý význam, je na ni vymezen malý prostor a je považována za odpočinkový předmět. Učitelé dále kritizovali nedostatečnou oddanost předmětu svých kolegů, kteří si nedělají přípravy na hodiny. Stěžovali si také na nedisciplinované žáky a nedostatek zájmu jejich rodin. Učitelé uváděli, že usilují o vlastní rozvoj, rozvoj školní infrastruktury, větší podporu ze strany školy a rodiny.

Výzkum Shoval, Erlich a Fejgin (2010) se zaměřoval na identifikaci problémů začínajících učitelů tělesné výchovy. Data byla získána prostřednictvím dotazníků s otevřenými otázkami a strukturovaných rozhovorů s 62 začínajícími učiteli tělesné výchovy. Výsledky ukázaly, že začínající učitelé tělesné výchovy se potýkají s podobnými problémy jako začínající učitelé jiných předmětů, avšak mnohem větší intenzity. Jedná se o nedostatečnou schopnost uplatnění teoretických pedagogických znalostí v praxi, velké pracovní zatížení, nespokojenost s nízkým postavením učitelů tělesné výchovy, obavy ze zaměstnaneckých práv a rozpor mezi snahou začlenit se a neshodami s některými příkazy jiných učitelů. Z této studie vyplynulo, že začínající učitelé potřebují pro bezproblémový start jejich profesní kariéry odbornou podporu v oblasti osobní, profesní i integrační.

Cílem případové studie Blankenship a Colem (2009) dvou začínajících učitelů tělesné výchovy na základní škole bylo charakterizovat jejich profesní problémy a stanovit pracovní podmínky, které měly na tyto problémy vliv. Studie byla vyhodnocena prostřednictvím rozboru rozhovorů s účastníky, videozáznamů vyučovacích hodin, poznámek z pozorování učitelů při plánování, přípravách a vedení hodin a dokumentů, jako jsou přípravy na hodinu, vzdělávací plány a e-mailová komunikace mezi výzkumníky a účastníky v průběhu studie. Výsledky studie ukazují, že učitelé byli nespokojeni s nedostatečným vybavením školy, nízkou prestiží, nerespektem k tělesné výchově a k učiteli.

Výzkum Keay (2009) zkoumal mocenské vztahy v předmětových komisích tělesné výchovy ve školách sekundárního stupně a jejich důsledky v oblasti raného profesního vývoje. Výsledky tohoto výzkumu ukázaly, že předmětové komise tělesné výchovy poskytují prostředí pro profesní rozvoj a že zkušení učitelé silně ovlivňují profesní chování a postoje jejich nově kvalifikovaných kolegů.

Stroot, Faucette a Chwager (1993) se zabývali zkušenostmi tří začínajících učitelů tělesné výchovy. K získání dat byly využity kvalitativní metody jako neformální diskuze, polostrukturované rozhovory a psané dokumenty. Všichni tři respondenti zažili šok z reality, konflikty na pracovišti, pocit izolace a neúspěchu. Po prvním roce svá učitelská místa opustili a přešli na jinou školu. Učitelé uvedli, že adaptační období pro začínající učitele může pomoci vyrovnat se s počátečními problémy. Profesní úspěch, který zažili druhý rok od nástupu do praxe, přisuzují právě práci svého kvalitního uvádějícího učitele.

2 Cíle výzkumu, výzkumné otázky

V prezentovaném výzkumu se zabýváme profesním směřováním absolventů FSpS MU ve smyslu zjišťování důvodů neuplatnění v učitelské profesi. Provádíme základní zjištění rozložení různých variant jejich profesního uplatnění. Následně sledujeme podíly absolventů podle toho, zda nastoupili do učitelské profese a jsou v ní dodnes, do této profese nastoupili ale následně ji opustili nebo do učitelské profese vůbec nenastoupili. Dále se detailně zabýváme důvody nenastoupení do učitelské profese a důvody jejího opuštění. Nakonec vyhodnocujeme současné uplatnění absolventů na trhu práce.

2.1 Cíle výzkumu

Hlavním cílem výzkumu je zjistit důvody absolventů oboru Učitelství tělesné výchovy pro základní a střední školy na Fakultě sportovních studií Masarykovy univerzity k nenastoupení do učitelské profese nebo zanechání učitelské profese po jejím předchozím vykonávání.

Prvním dílčím cílem, který však úzce souvisí s hlavním cílem, je zjistit, kolik těchto absolventů nikdy nenastoupilo do učitelské profese nebo do této profese nastoupilo a následně ji opustilo. Druhým dílčím cílem je zjistit současné uplatnění absolventů na trhu práce.

2.2 Výzkumné otázky

Protože v našem výzkumu zjišťujeme a popisujeme určité situace, stavy nebo výskyty jevů, je náš výzkumný problém deskriptivní. U tohoto typu výzkumného problému se, jak uvádí Gavora (2010), nestanovují vědecké hypotézy. Proto jsme za účelem výše uvedených cílů zformulovali tyto výzkumné otázky:

- VO1: Jaký podíl absolventů učitelství TV pro ZŠ a SŠ na FSpS MU zaujímají ti, kteří nastoupili do učitelské profese a následně ji opustili?
- VO2: Jaký podíl absolventů učitelství TV pro ZŠ a SŠ na FSpS MU zaujímají ti, kteří nikdy nenastoupili do učitelské profese?
- VO3: Jaké důvody uvádějí tito absolventi v souvislosti s opuštěním učitelské profese?

- VO4: Jaké důvody uvádějí tito absolventi v souvislosti s nenastoupením do učitelské profese?
- VO5: Jaké je současné uplatnění absolventů učitelství TV pro ZŠ a SŠ na FSpS MU na trhu práce?

3 Metodika

3.1 Popis výzkumného souboru

Základní soubor (n = 167) tvořili všichni absolventi oboru Učitelství tělesné výchovy pro základní a střední školy Fakulty sportovních studií Masarykovy univerzity z let 2016 a 2017. Z celkového počtu 167 absolventů bylo 79 absolventů z roku 2016, z toho 48 mužů a 31 žen, a 88 z roku 2017, z toho 51 mužů a 37 žen. Základní soubor tedy tvořilo 99 mužů a 68 žen.

3.2 Použité výzkumné metody a nástroje

Data pro výzkumné šetření jsme získali kvantitativní metodou prostřednictvím nestandardizovaného dotazníku, který obsahoval uzavřené, polouzavřené i otevřené otázky. Dotazníkové šetření bylo součástí projektu s názvem Drop-out a jeho příčiny u absolventů učitelství tělesné výchovy (MUNI/A/1236/2017). Dotazník zkonstruovala hlavní řešitelka projektu Marcela Janíková. Data získaná z tohoto dotazníku jsme měli k dispozici jako členové řešitelského týmu pro jejich dílčí zpracování v diplomových pracích.

Dotazník se skládal z úvodní části, která byla společná pro všechny respondenty, a specifické části, která se u jednotlivých absolventů lišila podle odpovědi na poslední otázku v úvodní části. Společná část zahrnovala identifikaci respondenta, jako je jméno a příjmení, rok ukončení oboru Učitelství TV pro ZŠ a SŠ na FSpS, vystudovaná aprobace, aktuální e-mail/telefonní číslo, a otázku zjišťující učitelské uplatnění, respektive neuplatnění. Kontaktní údaje bylo potřeba vyplnit z důvodu návaznosti na další výzkumného šetření – biografické inteview se zástupci jednotlivých skupin profesního uplatnění, které však není součástí této diplomové práce. Specifická část obsahovala otázky rozvíjející odpověď na poslední otázku ve společné části, tedy bližší specifikace týkající se oblasti konkrétního profesního uplatnění.

Před distribucí dotazníku jsme realizovali předvýzkum pro ověření jeho vhodnosti a validity, kterého se zúčastnilo 14 převážně začínajících učitelů a studentů FSpS MU. Na základě této pilotáže jsme podobu dotazníku upravili tak, že byly zpřesněny

a upraveny kategorie uplatnění absolventů. Dotazník jsme vytvořili elektronicky pomocí internetové služby Survio (www.survio.com).

3.3 Sběr výzkumných dat

Distribuce dotazníku proběhla v období červen–říjen 2018 prostřednictvím e-mailových adres a sociálních sítí. Na distribuci se podíleli všichni členové řešitelského týmu. Předpokládali jsme, že dotazník obdrží celý základní soubor. To však nebylo splněno z důvodu nedohledání všech aktuálních kontaktů. Počet respondentů ze základního souboru 167 absolventů byl 128. Návratnost dotazníků byla tedy 77 %. Všechny dotazníky byly platně vyplněny.

Při získávání dat jsme dodrželi etiku výzkumu. Informovaný souhlas účastníků výzkumu byl uveden na konci dotazníku.

3.4 Analýza dat

Analýzu dat jsme provedli v programu MS Excel. Zaměřili jsme se na otázky, které zjišťovaly charakteristiku výzkumného souboru, a následně na otázky, jejichž odpovědi mi pomohly odpovědět na výzkumné otázky diplomové práce. Protože jsme dotazník sestavovali pro výzkum širšího zaměření (viz kap. 3.2), nebylo nutné analyzovat odpovědi na všechny otázky, které dotazník obsahoval. Odpovědi u vybraných otázek týkající se mé diplomové práce jsem rozdělila do kategorií podle obsahu výpovědi. Tato data jsem následně zpracovala do tabulek a vytvořila grafy. Pro grafické zobrazení výsledků používáme výsečové grafy v případě, že ke každému zahrnutému respondentovi náležela právě jedna započítaná hodnota. Sloupcovými skládanými grafy zobrazujeme vyhodnocení dat, u kterých může k zahrnutému respondentovi náležet více započítaných hodnot. Posledním využitým typem grafu je graf 100% skládaný, který používáme ve stejných případech jako předchozí typ, s tím rozdílem, že umožňuje poměrového srovnání dat se společnou charakteristikou. Všechny grafy obsahují pro reálnější představu číselné popisky jednotlivých kategorií, které vyjadřují počet absolventů spadající do dané kategorie.

4 Výsledky

V této kapitole předkládáme výsledky zjištěné pouze z těch otázek dotazníku, které se týkají zaměření této diplomové práce. Prezentaci výsledků jsme rozdělili do dvou částí. První část představuje návratnost dotazníku a charakteristiku výzkumného souboru. V druhé části předkládáme výsledky profesního uplatnění absolventů a jejich důvody k nevykonávání učitelské profese. Třetí část se zaměřuje na současné uplatnění absolventů na trhu práce.

4.1 Návratnost dotazníku a charakteristika výzkumného souboru

Z celkového počtu 167 absolventů dotazník vyplnilo 128 z nich, dosáhli jsem tak 77% návratnosti. Všechny tyto dotazníky byly vyplněny platně, a tak jsme z výzkumu žádný nevyřadili. Ze všech absolventů mužského pohlaví (99) se dotazník navrátil od 68 z nich. Návratnost dotazníků od respondentů (mužů) je 69 %. Základní soubor se skládal ze 68 absolventů ženského pohlaví, výzkumný soubor tvoří 60 z nich. Návratnost dotazníků od respondentek (žen) je tedy 88 %. Absolventů z roku 2016 bylo v základním souboru 79, z nichž 48 dotazník vyplnilo a odeslalo. Návratnost dotazníků od absolventů z roku 2016 je 61 %. Základní soubor zahrnoval 88 absolventů z roku 2017, z nichž výzkumný soubor tvoří 80. Návratnost od absolventů z roku 2017 je tedy 91 %. Graf níže (Obrázek 3) zobrazuje poměrově návratnost dotazníku ze základního souboru, od mužů a od žen, od absolventů z roku 2016 a absolventů z roku 2017. Umožňuje tak nahlédnout na poměrovou návratnost dotazníku podle společných charakteristik základního souboru a porovnává vliv pohlaví a roku ukončení studia na návratnost dotazníku.

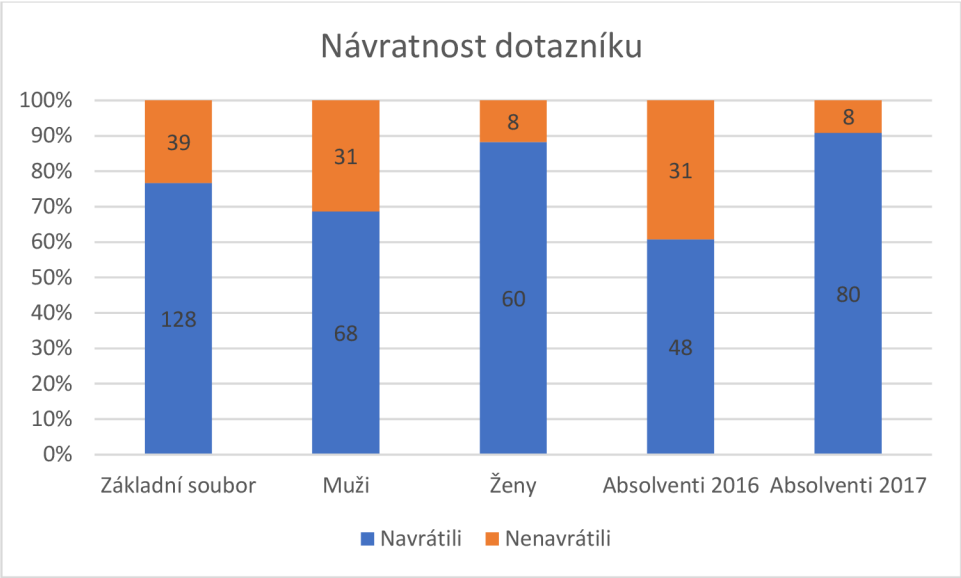

Obrázek 3: Návratnost dotazníku

První část dotazníku byla zaměřená na charakteristiku výzkumného souboru. Pro naše účely rozdělujeme výzkumný soubor dle pohlaví, roku ukončení studia, formy studia a studijní specializace.

Z celkového počtu 128 dotazníků je zastoupení respondentů 60 žen a 68 mužů. Výzkumný soubor se tedy skládá z 53 % z mužů a ze 47 % z žen. Zastoupení respondentů dle pohlaví můžeme pozorovat v grafu níže (Obrázek 4).

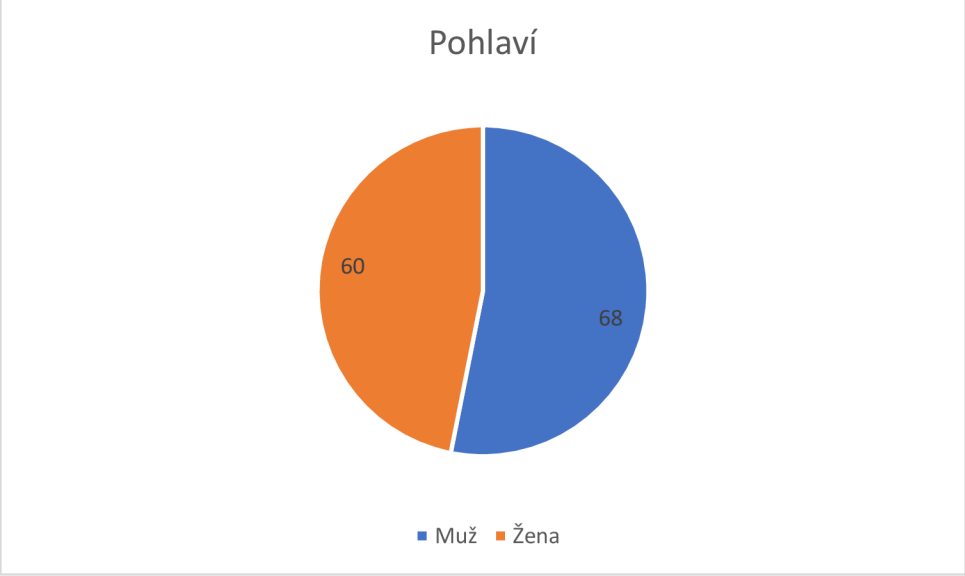

Obrázek 4: Rozdělení výzkumného vzorku dle pohlaví

Zastoupení respondentů z hlediska roku ukončení studia na FSpS MU, obor Učitelství TV pro ZŠ a SŠ je 48 z roku 2016 a 80 z roku 2017 (Obrázek 5). Výzkumný soubor tedy tvoří 37 % absolventů z roku 2016 a 63 % absolventů z roku 2017.

Obrázek 5: Rozdělení výzkumného vzorku dle roku ukončení studia

Výzkumný soubor zahrnuje dle formy studia 92 absolventů prezenčního studia a 36 absolventů kombinovaného studia (Obrázek 6). Zastoupení respondentů dle formy studia ve výzkumném souboru je tedy 72 % absolventů prezenčního studia a 28 % absolventů kombinovaného studia.

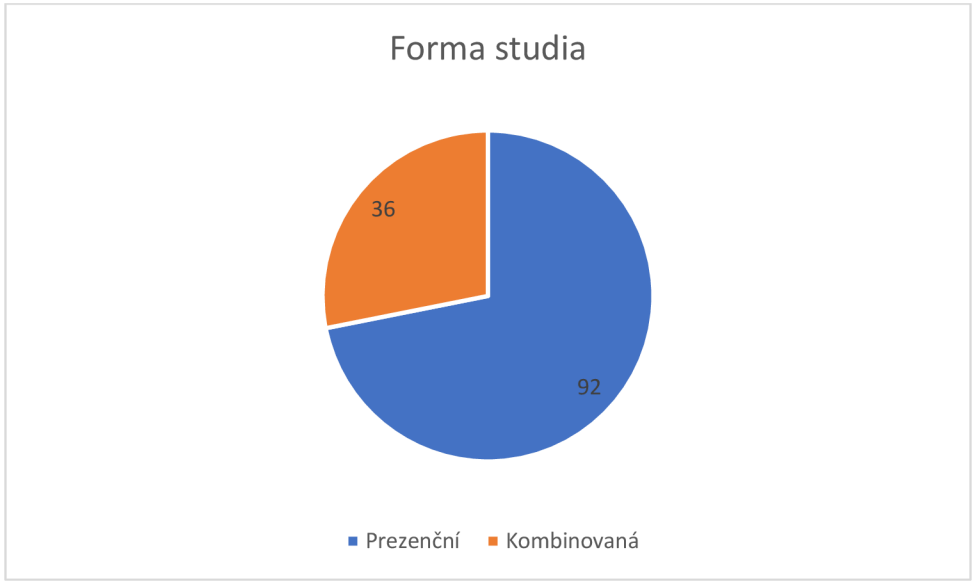

Obrázek 6: Rozdělení výzkumného vzorku dle formy studia

Nejpočetnější skupinou respondentů dle studijní specializace jsou absolventi dvouoborového studia, tedy absolventi oboru Učitelství TV pro ZŠ a SŠ na FSpS v kombinaci se studiem na jiné fakultě. Jedná se o kombinace se studiem matematiky, zeměpisu, hudební výchovy, základů společenských věd, občanské výchovy, fyziky, informační a technické výchovy, dějepisu, angličtiny, ruského jazyka, francouzského jazyka, informatiky a speciální pedagogiky. Těchto respondentů je 47. Druhou nejpočetnější skupinou jsou absolventi studijní specializace Kondiční trenér, kterých je 43. Poslední skupinu tvoří 38 absolventů Sportovní edukace (Obrázek 7). Zastoupení respondentů dle studijní specializace je ve výzkumném souboru tedy 37 % absolventů dvouoborového studia, 33 % absolventů Kondičního trenérství a 30 % absolventů Sportovní edukace.

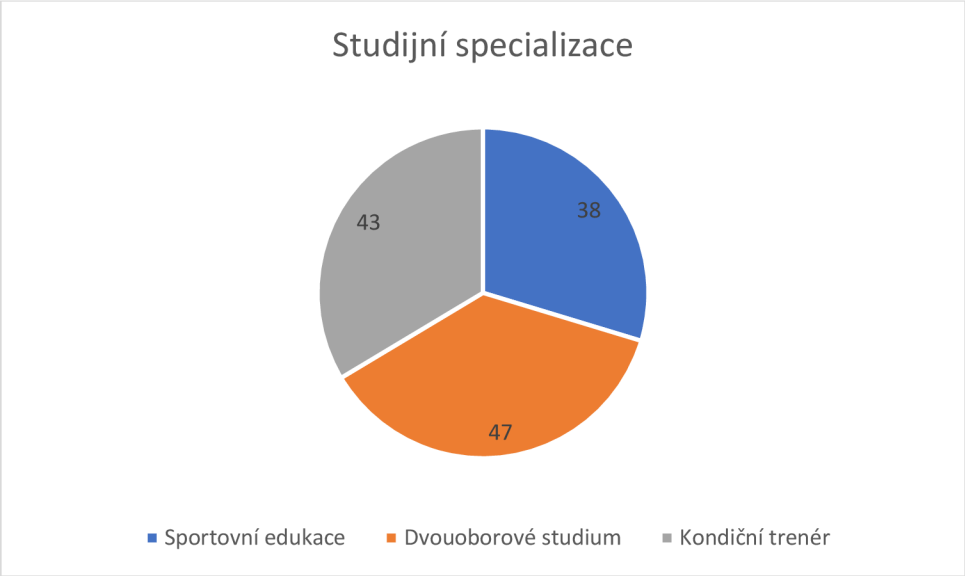

Obrázek 7: Rozdělení výzkumného vzorku dle studijní specializace

4.2 Profesní uplatnění a důvody k nevykonávání učitelské profese

Následující výsledky vychází z odpovědí respondentů na otázky týkající se jejich profesního uplatnění a případných důvodů k nevykonávání učitelské profese. Pro získání těchto výsledků bylo nutné analyzovat a vzájemně propojit odpovědi na různé otázky dotazníku.

Výsledek profesního uplatnění absolventů z pohledu nastoupení a setrvání, nastoupení a odchodu nebo nenastoupení do učitelské profese vychází z otázky společné pro všechny respondenty: *Po ukončení studia na FSpS MU jsem….* A dále ze specifické

otázky: *Napište důvod, proč nyní pracujete pouze na částečný úvazek:* pro respondenty, kteří v úvodní části dotazníku zvolili možnost: *c. Napište důvod, proč nyní pracujete pouze na částečný úvazek….* Po vyhodnocení odpovědí na tyto otázky jsme rozdělili výzkumný soubor do třech kategorií: „nastoupili a zůstali“ (56), „nastoupili a opustili“ (11) a „nenastoupili“ (61) (Obrázek 8). Nejvíce respondentů do učitelské profese vůbec nenastoupilo (48 %), 44% do ní nastoupilo a zůstalo v ní a 9% do učitelské profese nastoupilo ale následně ji opustilo.

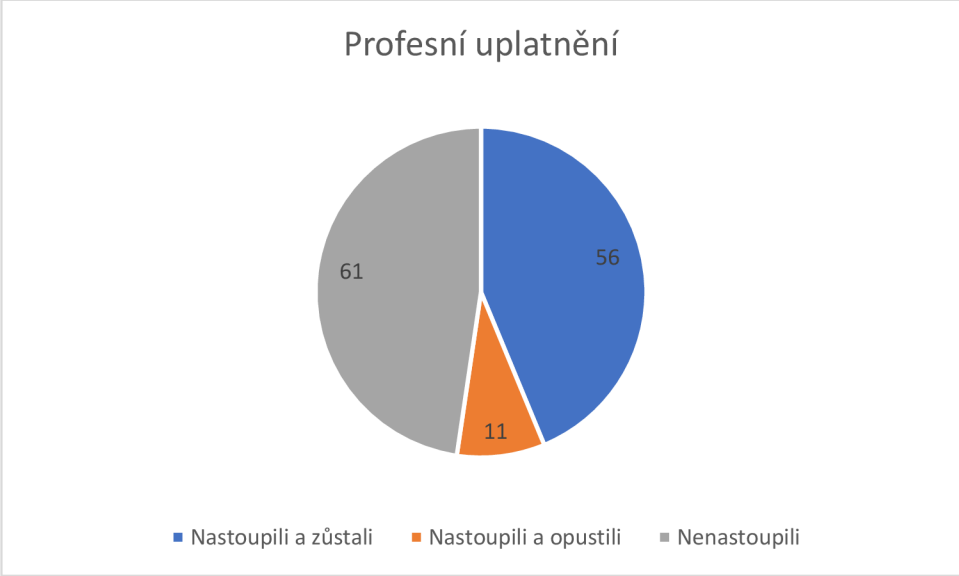

Obrázek 8: Profesní uplatnění absolventů

Z pohledu profesního uplatnění dle pohlaví do učitelské profese nastoupilo a zůstalo v ní 30 mužů a 26 žen, nastoupilo a následně ji opustilo 4 muži a 7 žen, a vůbec nenastoupilo 34 mužů a 27 žen. Graf níže (Obrázek 9) zobrazuje poměrově profesní uplatnění mužů a žen z pohledu nastoupení a setrvání, nastoupení a odchodu nebo nenastoupení do učitelské profese. Umožňuje tak nahlédnout na vliv pohlaví na uplatnění respektive neuplatnění v učitelské profesi. Do učitelské profese nastoupilo a zůstalo v ní 44 % mužů a 43 % žen. Do této profese nastoupilo ale následně ji opustilo 6 % mužů a 12 % žen. Do učitelské profese vůbec nenastoupilo 50 % mužů a 45 % žen.

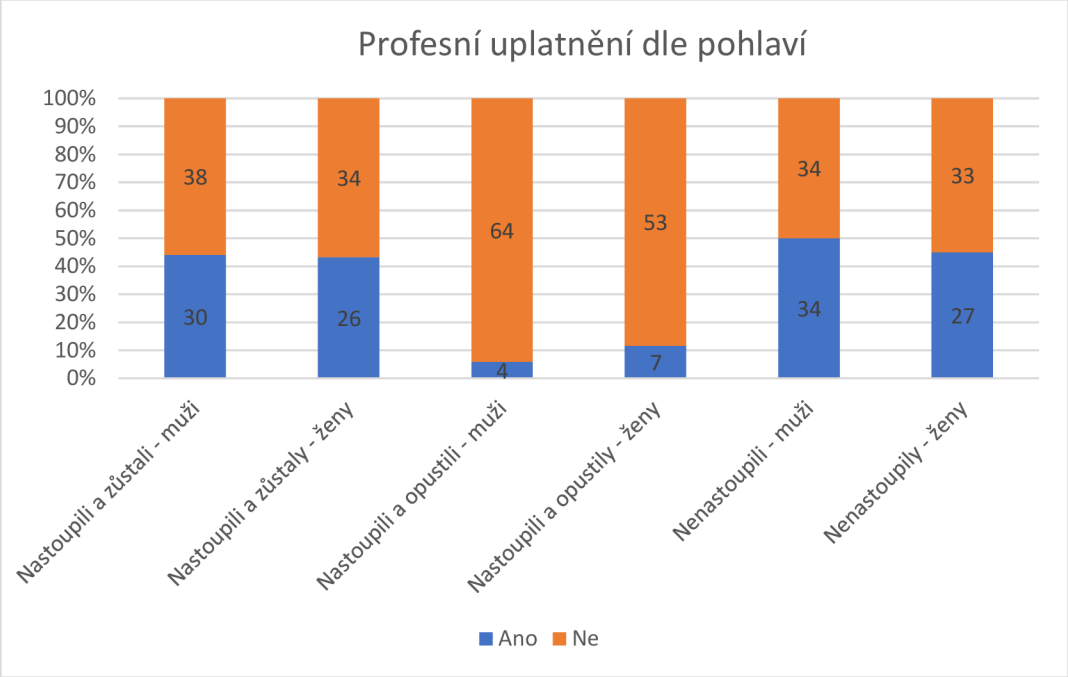

Obrázek 9: Profesní uplatnění absolventů dle pohlaví

Z pohledu profesního uplatnění dle studijní specializace do učitelské profese nastoupilo a zůstalo v ní 15 absolventů Sportovní edukace, 27 absolventů dvouoborového studia a 14 absolventů Kondičního trenérství. Nastoupilo a následně učitelskou profesi opustilo 6 absolventů Sportovní edukace, 4 absolventi dvouoborového studia a 1 absolvent Kondičního trenérství. Do učitelské profese vůbec nenastoupilo 17 absolventů Sportovní edukace, 16 absolventů dvouoborového studia a 28 absolventů Kondičního trenérství. Graf níže (Obrázek 10) zobrazuje poměrově profesní uplatnění absolventů studijních specializací Sportovní edukace, dvouoborové studium a Kondiční trenér z pohledu nastoupení a setrvání, nastoupení a odchodu nebo nenastoupení do učitelské profese. Umožňuje tak nahlédnout na vliv studijní specializace na uplatnění respektive neuplatnění v učitelské profesi. Do učitelské profese nastoupilo a zůstalo v ní 39 % absolventů Sportovní edukace, 57 % absolventů dvouoborového studia a 33 % absolventů Kondičního trenérství. Do této profese nastoupilo ale následně ji opustilo 16 % absolventů Sportovní edukace, 9 % absolventů dvouoborového studia a 2 % absolventů Kondičního trenérství. Do učitelské profese vůbec nenastoupilo 45 % absolventů Sportovní edukace, 34 % absolventů dvouoborového studia a 60 % absolventů Kondičního trenérství.

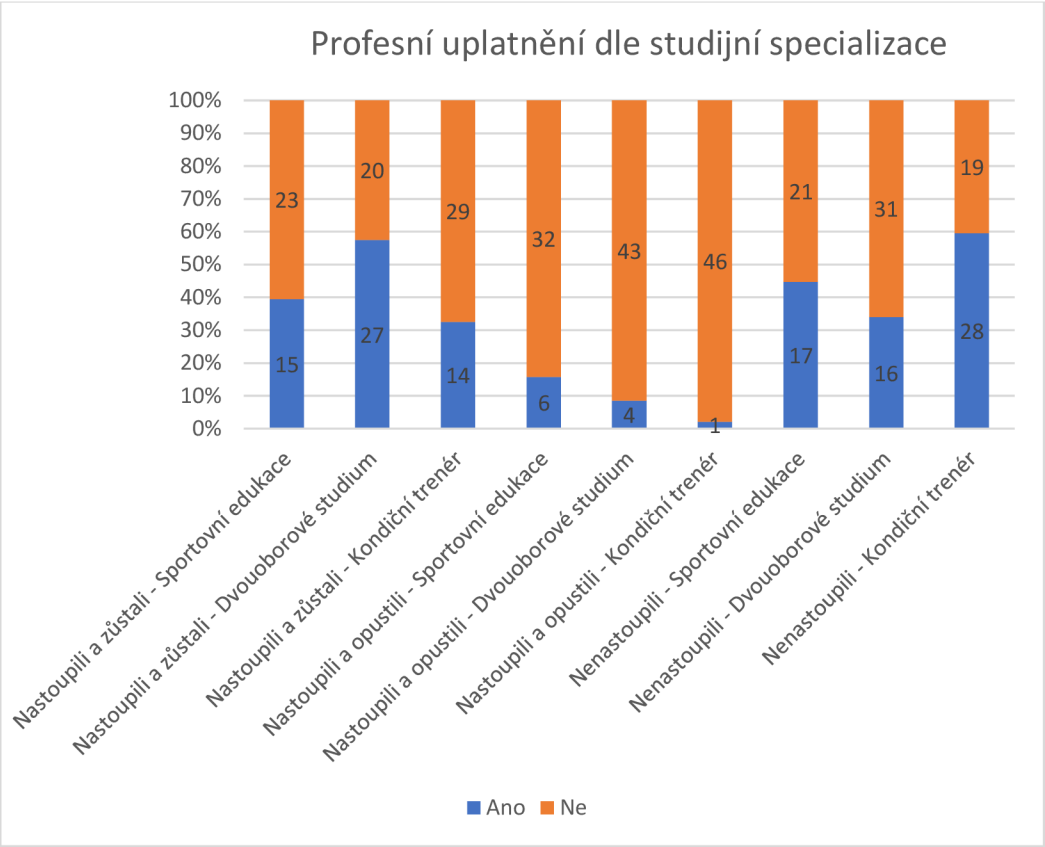

Obrázek 10: Profesní uplatnění absolventů dle studijní specializace

Do kategorie „Nastoupili a zůstali“ (Obrázek 11) spadají respondenti, kteří zvolili odpověď: *a. nastoupil/a jako učitel/ka do školy a pracuji tam dodnes, příp. už jsem jako učitel/ka pracoval/a během studia a jsem ve školství dodnes*. Těchto respondentů je 49. Do kategorie absolventů stále setrvávající v učitelské profesi patří také 3 ze 4 respondentů, kteří odpověděli: *c. nastoupil/a jako učitel/ka do školy, ale jen na částečný úvazek, příp. už jsem jako učitel/ka pracoval/a během studia na částečný úvazek*. Jako důvod k práci na částečný úvazek uvedl 1 respondent zdravotní důvody a u dalších 2 škola plný úvazek nepotřebovala. V učitelské profesi setrvávají i 4 ze 13 respondentů, kteří zvolili odpověď: *h. jiná možnost*. Jeden respondent nastoupil do školy na částečný úvazek a zároveň začal studovat prezenční doktorské studium, další respondentka nastoupila jako učitelka, ale v současné době je na mateřské, respektive rodičovské dovolené, další nastoupil do magisterského studia oboru Učitelství přírodopisu a zeměpisu pro ZŠ a od října 2018 pracuje jako učitel a poslední zároveň podniká. Kromě prvního z těchto respondentů nelze podle jejich odpovědí určit, zda pracují jako učitelé na plný, nebo částečný úvazek. Jsou proto v grafu níže zařazeni do skupiny „jiné“ (5 %).

Na plný úvazek pracuje jako učitel 49 % a na částečný úvazek 7 % respondentů, kteří nastoupili a zůstali v učitelské profesi.

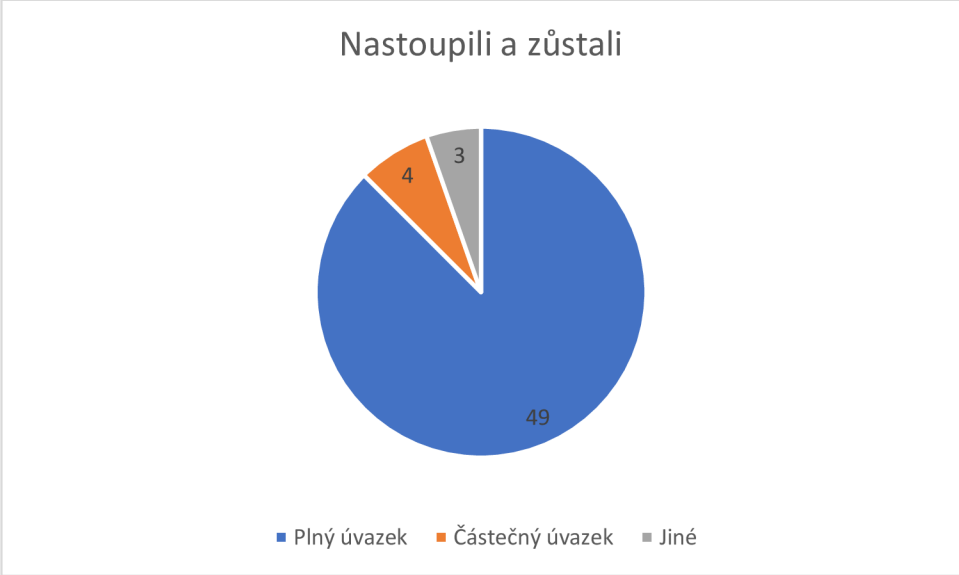

Obrázek 11: Profesní uplatnění absolventů, kteří nastoupil a zůstali

Do kategorie „Nastoupili a opustili“ spadají respondenti, kteří zvolili odpověď: *b. nastoupil/a jako učitel/ka do školy, ale dnes už pracuji v jiné profesi, příp. už jsem jako učitel/ka pracoval/a během studia, ale dnes už ve školství nepracuji*. Těchto respondentů je 8. Do kategorie absolventů, kteří nastoupili do učitelské profese, ale následně ji opustili, patří také 1 ze 4 respondentů, kteří odpověděli: *c. nastoupil/a jako učitel/ka do školy, ale jen na částečný úvazek, příp. už jsem jako učitel/ka pracoval/a během studia na částečný úvazek*. Jako důvod k práci na částečný úvazek uvedl tento respondent jiné zaměstnání. Do učitelské profese nastoupili, ale dále v ní nesetrvávají, i 2 ze 13 respondentů, kteří zvolili odpověď: *h. jiná možnost*. Oba respondenti pracovali jako učitelé na částečný úvazek během studia, jeden z nich zároveň fungoval na částečný úvazek jako osobní a pedagogický asistent. Z těch respondentů, kteří nastoupili do učitelské profese, ale následně ji opustili, vykonávalo profesi 73 % na plný úvazek a 27 % na částečný úvazek. Graf níže (Obrázek 12) zobrazuje profesní uplatnění z pohledu plného či částečného úvazku na škole v době, kdy respondenti ještě v učitelské profesi působili. Většina (8) z nich nastoupila jako učitel na plný úvazek a 3 působili ve škole pouze na částečný úvazek.

Obrázek 12: Profesní uplatnění absolventů, kteří nastoupili a opustili

Výsledky důvodů absolventů k zanechání učitelské profese vychází z otázky *Důvod odchodu ze školství (popište prosím výstižně):* pro respondenty, kteří zvolili odpověď: *b. nastoupil/a jako učitel/ka do školy, ale dnes už pracuji v jiné profesi, příp. už jsem jako učitel/ka pracoval/a během studia, ale dnes už ve školství nepracuji*. Důvody jsme roztřídili podle obsahu výpovědí do 6 kategorií. Do kategorie „nespokojenost" spadají tyto odpovědi: „Práce ve škole a s dětmi mě nenaplňovala natolik, abych v ní chtěla pokračovat v dalších letech", „těžko popsatelné... psychická nepohoda od prvního dne, nechuť chodit do práce, nespavost" a „přístup ostatních pedagogů a celkově školství bylo trošku jiné než v představách, hodně nízká úroveň školy a sociálně slabých žáků". Jedné respondentce bránilo v pokračování ve vykonávání učitelské profese „studium": „Dostala jsem se na navazující magisterské studium, a přestože bych na škole ráda zůstala, tak to nebylo možné, neboť to byla malá škola a jedna paní učitelka už dálkové studium měla." Nejvíce respondentů opustilo učitelskou profesi z důvodu „jiná práce": „Pracovní vytížení v druhé práci, která mne lákala více", „nabídka jiné práce", „možnost pracovat v oboru, který jsem vystudovala v bakalářském programu týkající se sportu", „lepší pracovní nabídka". „Finanční ohodnocení" bylo důvodem k opuštění učitelské profese jedné respondentky: „výrazně lepší finanční ohodnocení". Pro další respondenty bylo důvodem vycestování a pobyt v „zahraničí". U respondenta, který zvolil odpověď: *c. nastoupil/a jako učitel/ka do školy, ale jen na částečný úvazek, příp. už jsem jako učitel/ka pracoval/a během studia na částečný úvazek*, jsme důvod k zanechání učitelské profese získali z odpovědi na otázku: *Jak vysoký je úvazek na škole, na které pracujete nyní:* „Aktuálně žádný. Měl jsem úvazek 0,365. Smlouvu jsme se zaměstnavatelem

rozvázali po 10 měsících z důvodu pobytu v zahraničí.“ Spadá tedy do výše zmíněné kategorie „zahraničí“. U respondentů, kteří zvolil odpověď: *h. jiná možnost*, nebylo možné z jejich doplňujících odpovědi zjistit důvod opuštění učitelské profese. Jsou tedy zařazeni do kategorie „jiné“.

Nespokojenost vedla 1 muže a 2 ženy k opuštění učitelské profese, 1 žena odešla kvůli studiu, 1 muž a 3 ženy kvůli jiné práci, 1 muž a 1 žena kvůli odjezdu do zahraničí, 1 žena z důvodu finančního ohodnocení, 1 muž a 1 žena z jiných blíže nespecifikovaných důvodů (Obrázek 13).

Počet odpovědí je vyšší než počet absolventů, kteří opustili učitelskou profesi, z toho důvodu, že dva z nich uvedli 2 důvody. Důvody jednoho byly „jiná práce“ a „nespokojenost“ a druhého „jiná práce“ a „finanční ohodnocení“. Absolventi nejčastěji opustili učitelskou profesi z důvodu jiné práce (36 %), kvůli nespokojenosti s prací (27 %), dále kvůli vycestování do zahraničí (18 %) a jiným blíže nespecifikovaným důvodům (18 %). Nejméně častými důvody k opuštění učitelské profese byly finanční ohodnocení (9 %) a studium (9 %).

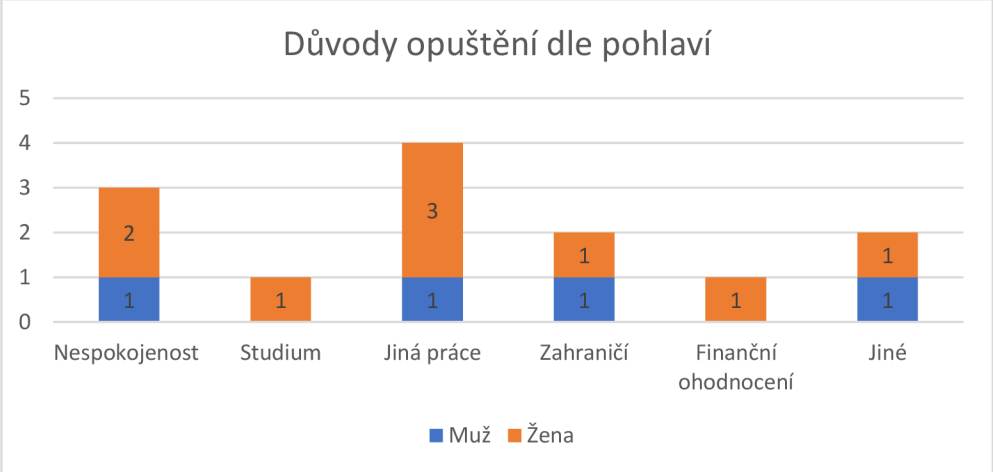

Obrázek 13: Důvody absolventů k opuštění dle pohlaví

Z pohledu důvodů opuštění učitelské profese dle studijní specializace tuto profesi opustili kvůli nespokojenosti 2 absolventi Sportovní edukace a 1 absolvent dvouoborového studia. Z důvodu studia odešel 1 absolvent dvouoborového studia. Jiná práce byla důvodem opuštění učitelské profese pro 3 absolventy Sportovní edukace a 1 Kondičního trenéra. Kvůli odjezdu do zahraničí opustil svou profesi 1 absolvent Sportovní edukace a 1 absolvent dvouoborového studia, 1 absolvent sportovní edukace odešel kvůli

finančnímu ohodnocení. Kvůli jiným blíže nespecifikovaným důvodů odešel 1 absolvent Sportovní edukace a 1 absolvent dvouoborového studia (Obrázek 14).

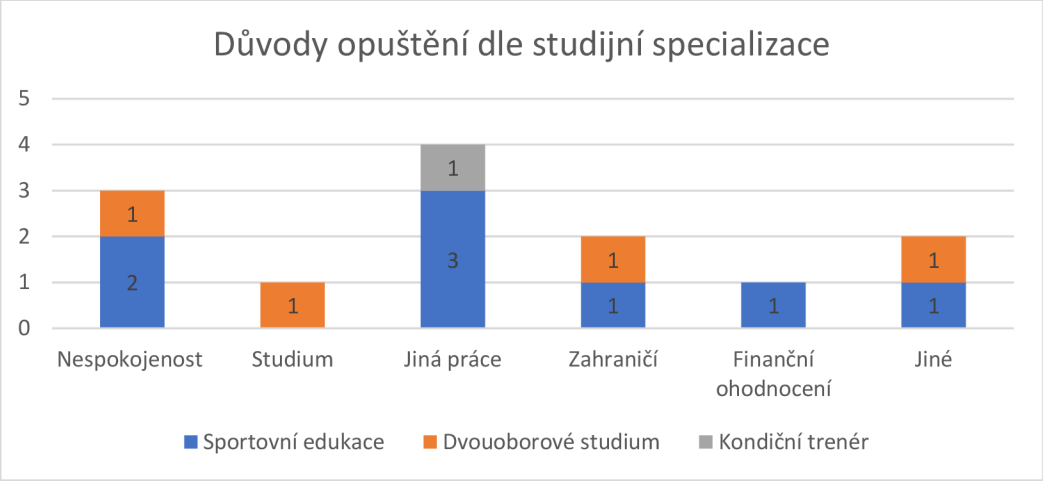

Obrázek 14: Důvody absolventů k opuštění dle studijní specializace

Výsledky důvodů absolventů k nenastoupení do učitelské profese vychází z otázky *Uveďte důvod(y), proč jste do školství nenastoupili (popište prosím výstižně)*: pro respondenty, kteří zvolili odpověď: *d. nikdy jsem nenastoupil/a jako učitel/ka do školy, od ukončení FSpS MU pracuji v jiné profesi*. Podle obsahu odpovědí rozdělujeme důvody respondentů do několika kategorií.

Kategorie „finanční ohodnocení“ se týkala nespokojenosti s nízkým finančním ohodnocením učitelské profese. Respondenti spadající do této kategorie uvedli jako důvod nenastoupení do učitelské profese: „nízké finanční ohodnocení“, „málo peněz“, „slabé platové ohodnocení ve školství“, „nízký plat“. Kategorie „náročnost“ zahrnuje například následující odůvodnění: „odradily mě absolvované praxe – na ZŠ, na žáky bych asi neměla nervy“, „jde o velkou zodpovědnost, pevně stanovená dovolená, neustálé přemlouvání dětí, aby něco dělaly (v TV hlavně u děvčat)“, „dnešní chování mládeže a rodičů“, „mnoho komunikace s rodiči“ nebo „nedisciplinovanost dětí“. Některým respondentům vadilo školské „prostředí“: „úřednický formát, nefunkční systém“, „kolektiv pracovní“, „během praxe na školách mě příliš nenadchlo ani prostředí a atmosféra na školách“, „školní prostředí“. Častým důvodem byla také „jiná práce“, respondenti uvedli například následující odpovědi: „preto, že som dostala lákavú pracovnú ponuku súvisiacu s mojim druhým VŠ štúdiom“, „jiný koníček se stal mým povoláním za daleko lepších podmínek“, „práce trenéra/sportovního manažera/lektora

mě bavila/baví a naplňuje“ nebo „jiná pracovní nabídka“. Do kategorie „uplatnění“ jsme zařadili respondenty, kteří nevykonávají učitelskou profesi z důvodu nenalezení přijatelné pracovní pozice. Uváděli odpovědi jako: „preto, že ponuka voľných učiteľských pozícií v priebehu rozbehnutého školského roka bola veľmi obmedzená“, „z toho důvodu, že jsem nevystudoval druhý obor a pouze s tělesnou výchovou je špatné uplatnění“, „nemám další aprobaci“, „jelikož mám pouze 1 předmět, musela bych dostudovat další, případně učit předmět, který nemám vystudovaný a to podle mě není správné, i když se to často na školách děje“, „nenašel jsem odpovídající pracovní zařazení v blízkém okolí do 20 km od místa bydliště“ nebo „špatně dostupný celý úvazek pouze pro učitele TV“. Další důvody spadající do kategorie „prestiž“ byly například tyto: „vůbec neláká ty "nejlepší", neflexibilní vůči vývoji společnosti“, „nedoceněné zaměstnání“, „nevděčné ze strany rodičů“, „pohled současné společnosti na učitele“, „disrespekt profese“ nebo „ztráta prestiže povolání“. Do kategorie „atraktivita“ spadají odpovědi jako: „malé nadšeni z profese učitele“, „neatraktivnost povolání“, „malý rozvoj“ nebo „nedostatečná motivace působit ve školství“. Důvodem respondentů zařazených do kategorie „zahraniční“ byl odjezd do zahraničí.

Někteří respondenti uváděli v těchto kategoriích více důvodů nenastoupení, celkově je tedy počet odpovědí vyšší než počet absolventů, kteří nenastoupili do učitelské profese. Kombinace důvodů byla u respondentů velice rozmanitá. Počet různých kategorií důvodů se pohyboval od 1 do 3.

U respondentů, kteří zvolili *e. pokračuji/pokračoval/a jsem v doktorském prezenčním studiu (tzn. nenastoupil/a jsem ani na částečný úvazek do školy, v jiné profesi však pracovat můžete)* a stále toto studium absolvují, přisuzujeme důvod k nenastoupení do učitelské profese prezenčnímu doktorskému studiu. U jedné respondentky, která *zvolila f. hned po absolvování FSpS MU jsem nastoupil/a na mateřskou/rodičovskou dovolenou* a stále na ní ještě je, přisuzujeme důvod k nenastoupení do učitelské profese právě rodičovskou dovolenou. Do kategorie „jiné“ spadají respondenti, kteří odpověděli *g. pokračuji/pokračoval/a jsem v jiném studiu v prezenční formě (bakalářském/magisterském...), ale zároveň jsem nenastoupil/a ani na částečný úvazek do školy, v jiné profesi však pracovat můžete* a *h. jiná možnost*, a to kvůli absenci otázky zjišťující jejich důvody k nenastoupení do učitelské profese a jiných odpovědí, ze kterých by tyto důvody bylo možné vyhodnotit.

Nejvyšší počet respondentů, kteří nenastoupili do učitelské profese, vedlo k tomuto rozhodnutí nízké finanční ohodnocení (39 %), dále jiná práce (18 %), náročnost učitelské profese (16 %), prezenční doktorské studium (16 %), jiné blíže nespecifikované důvody (15 %), nízká prestiž učitelské profese (13 %), problém s uplatněním v učitelské profesi (13 %), nedostatečná atraktivita učitelské profese (10 %), nepříznivé prostředí školství (7 %), vycestování do zahraničí (3 %) a rodičovská dovolená (2 %).

Z pohledu důvodů nenastoupení do učitelské profese dle pohlaví tuto profesi nevykonává kvůli finančnímu ohodnocení 19 mužů a 5 žen, 1 muž a 1 žena z důvodu odjezdu do zahraničí, 6 mužů a 4 ženy kvůli náročnosti profese, 3 muži a 1 žena kvůli špatnému školskému prostředí. Další 4 muži a 7 žen nenastoupili do učitelské profese z důvodu jiné práce, 5 mužů a 3 ženy nenašli v učitelské profesi vhodné uplatnění. Nízká učitelská prestiž byla důvodem nenastoupení pro 5 mužů a 3 ženy. Do učitelské profese nenastoupili kvůli malé atraktivitě této profese 4 muži a 2 ženy. Kvůli prezenčnímu doktorskému studiu nenastoupilo 5 mužů a 5 žen, kvůli mateřské, respektive rodičovské dovolené 1 žena, 2 muži a 7 žen kvůli jiným blíže nespecifikovaným důvodům (Obrázek 15).

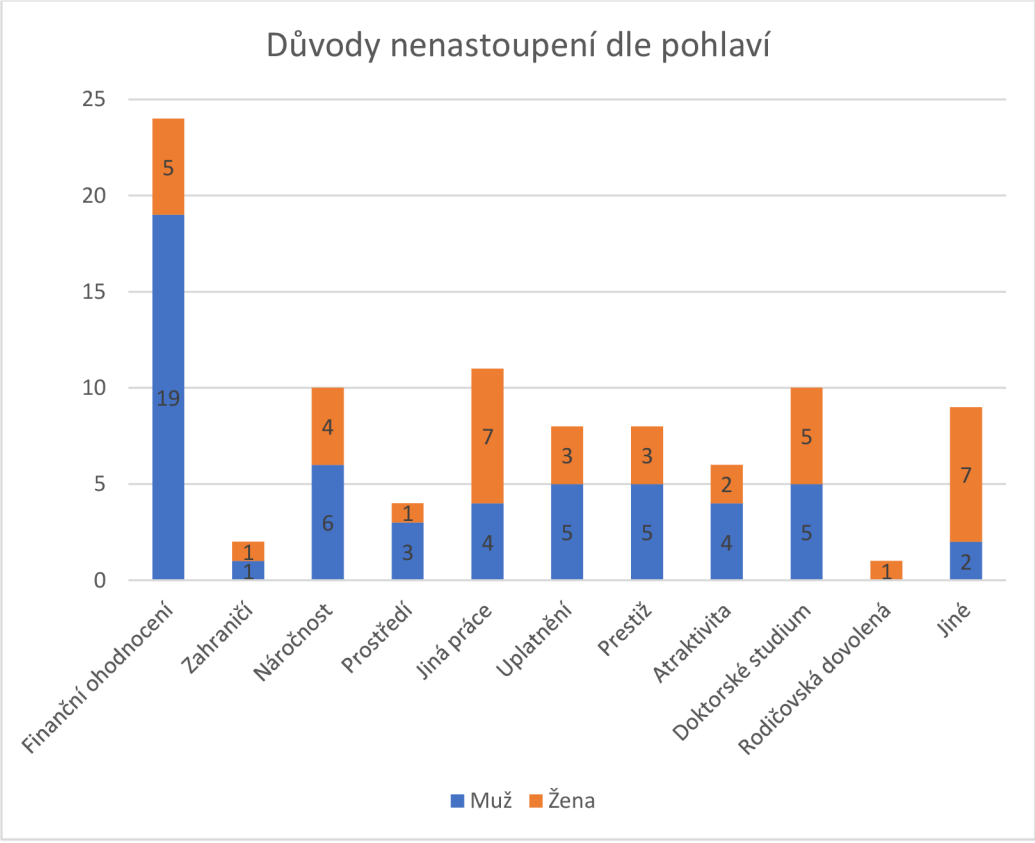

Obrázek 15: Důvody absolventů k nenastoupení dle pohlaví

Z pohledu důvodů nenastoupení do učitelské profese dle studijní specializace do této profese nenastoupilo kvůli finančnímu ohodnocení 6 absolventů Sportovní edukace, 7 absolventů dvouoborového studia a 11 Kondičních trenérů. Z důvodu cesty do zahraničí nenastoupil 1 absolvent dvouoborového studia a 1 absolvent Kondičního trenérství. Náročnost byla důvodem nenastoupení do učitelské profese pro 3 absolventy Sportovní edukace, 3 absolventy dvouoborového studia a 4 Kondiční trenéry. Nepříznivé školské prostředí bylo důvodem nenastoupení 3 absolventů Sportovní edukace a 1 Kondičního trenéra. Další 2 absolventi Sportovní edukace, 3 absolventi dvouoborového studia a 5 absolventů Kondičního trenérství nenastoupilo do učitelské profese kvůli jiné práci. Vhodné uplatnění nenašlo v učitelské profesi 5 absolventů Sportovní edukace a 3 absolventi Kondičního trenérství, což bylo důvodem k jejich nenastoupení. Kvůli malé prestiži profese nenastoupil 1 absolvent Sportovní edukace, 1 absolvent dvouoborového studia a 6 Kondičních trenérů. Kvůli neatraktivitě profese nenastoupili 2 absolventi Sportovní edukace, 1 absolvent dvouoborového studia a 3 Kondiční trenéři. Kvůli prezenčnímu doktorskému studiu nenastoupili 4 absolventi Sportovní edukace, 2 absolventi dvouoborového studia a 4 absolventi Kondičního trenérství. Důvodem k nenastoupení do učitelské profese bylo pro 1 absolventa dvouoborového studia mateřská, respektive rodičovská dovolená. Kvůli jiným blíže nespecifikovaným důvodům nenastoupil 1 absolvent Sportovní edukace, 4 absolventi dvouoborového studia a 4 absolventi Kondičního trenérství (Obrázek 16).

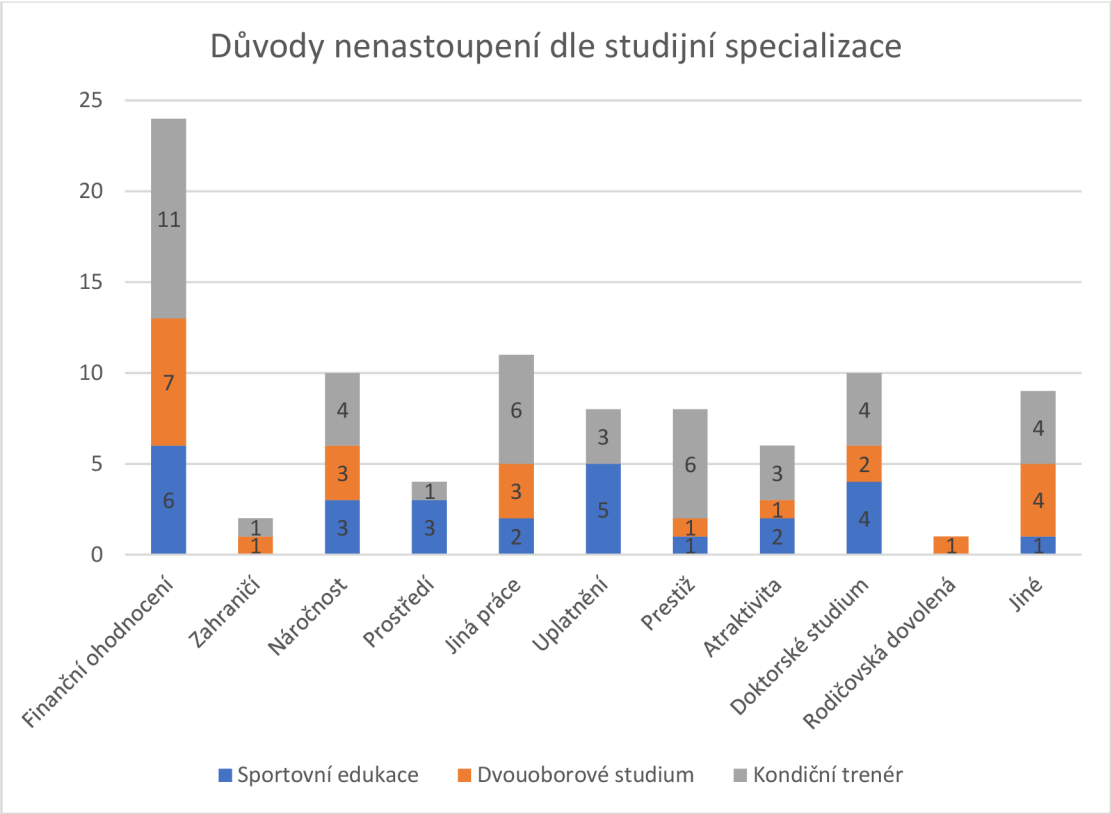

Obrázek 16: Důvody absolventů k nenastoupení dle studijní specializace

4.3 Současné uplatnění na trhu práce

V této kapitole prezentujeme současné uplatnění absolventů na trhu práce. Za současné uplatnění považujeme uplatnění respondentů na trhu práce v době vyplnění dotazníku.

Respondenty, kteří do učitelské profese nastoupili, ale následně ji opustili, rozdělujeme podle jejich současného uplatnění na trhu práce. Rozdělení na uplatnění v oblasti sportu (mimo školní TV), školství (mimo učitelství), mimo tyto obory, nezaměstnaný a jiné jsme provedli na základně obsahu výpovědí na otázku *V jaké profesi působíte nyní*: u respondentů, kteří zvolili odpověď *b. nastoupil/a jako učitel/ka do školy, ale dnes už pracuji v jiné profesi, příp. už jsem jako učitel/ka pracoval/a během studia, ale dnes už ve školství nepracuji*. U respondenta, který odpověděl *c. nastoupil/a jako učitel/ka do školy, ale jen na částečný úvazek, příp. už jsem jako učitel/ka pracoval/a během studia na částečný úvazek*, jsme jeho aktuální uplatnění zjistili z odpovědi na otázku *Pokud ano, uveďte, v jaké profesi pracujete a jaký úvazek zde máte*:. V oblasti sportu mimo školní TV se uplatnilo 46 % (5) respondentů, kteří opustili učitelskou profesi. Pracují nejčastěji jako sportovní trenéři. Dalších 18 % (2) jsou nezaměstnaní z důvodu cestování, 9 % (1)

se uplatnilo mimo obor sportu a školství, a 9 % (1) ve školství mimo učitelství. U respondentů, kteří zvolil odpověď: *h. jiná možnost*, nebylo možné z jejich doplňující odpovědi zjistit aktuální uplatnění na trhu práce. Jsou tedy zařazeni do kategorie „jiné“ (18 %, 2) (Obrázek 17).

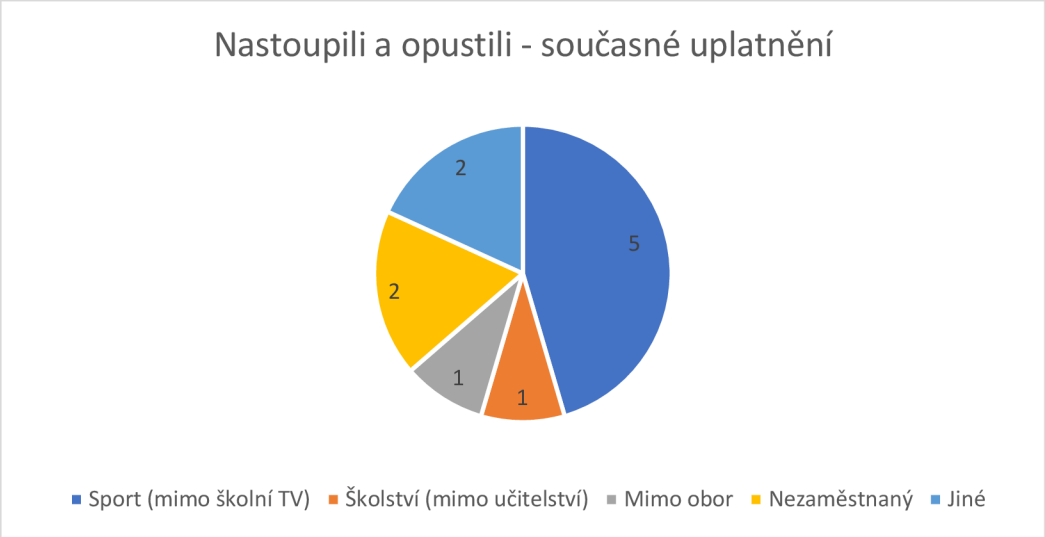

Obrázek 17:Současné uplatnění absolventů, kteří opustili učitelskou profesi

Podle současného uplatnění na trhu práce rozdělujeme i respondenty, kteří do učitelské profese nikdy nenastoupili. Kategorie uplatnění se oproti předchozím liší pouze v přidání kategorie „doktorské studium“. Rozdělení jsme provedli na základně obsahu výpovědí na otázku *Uveďte, v jaké profesi nyní působíte:* u respondentů, kteří odpověděli *d. nikdy jsem nenastoupil/a jako učitel/ka do školy, od ukončení FSpS MU pracuji v jiné profesi*. U některých respondentů, kteří odpověděli *h. jiná možnost*, nebylo jejich aktuální uplatnění na trhu práce možné zjistit z doplňující odpovědi. U respondentů, kteří zvolili odpověď *g. pokračuji/pokračoval/a jsem v jiném studiu v prezenční formě (bakalářském/magisterském...), ale zároveň jsem nenastoupil/a ani na částečný úvazek do školy, v jiné profesi však pracovat můžete*, jsme jejich aktuální uplatnění na trhu práce zjistili z odpovědi na otázku *V jakém oboru jste pracovali, příp. pracujete po ukončení tohoto studia:*, oba tito respondenti totiž studium již ukončili.

Zvláštní kategorii tvoří respondenti, kteří odpověděli: *e. pokračuji/pokračoval/a jsem v doktorském prezenčním studiu (tzn. nenastoupil/a jsem ani na částečný úvazek do školy, v jiné profesi však pracovat můžete).* Všichni tito respondenti stále studují, většina z nich

ke studiu ještě pracuje, a to alespoň částečně v oblasti sportu nebo školství. Do kategorie „doktorské studium“ spadá i jeden respondent, který odpověděl *h. jiná možnost* a v doplňující odpovědi uvedl, že aktuálně studuje doktorské studium.

Jedna respondentka, která zvolila odpověď *f. hned po absolvování FSpS MU jsem nastoupil/a na mateřskou/rodičovskou dovolenou*, je v současné době stále na rodičovské dovolené a plánuje pracovat ve školství. Je zařazena do kategorie „nezaměstnaný“. A to společně s jedním respondentem, který uvedl, že je nezaměstnaný. U dvou respondentů, kteří odpověděli *h. jiná možnost*, není z jejich doplňujících odpovědí možné zjistit aktuální uplatnění na trhu práce, jsou tedy zařazeni do kategorie „jiné“.

V oblasti sportu mimo školní TV se z respondentů, kteří nikdy do učitelské profese nenastoupili, uplatnilo 23 % (14). Pracují nejčastěji jako sportovní trenéři, instruktoři a maséři, dále pak například jako masér, výživový poradce, organizátor sportovních zážitků a v oboru fyzioterapie. Dalších 44 % (27) se uplatnilo mimo obor sportu a školství, například v gastronomii, stavebnictví, finančnictví, obchodu, cestovním ruchu, IT, Armádě a Policii ČR, nejzajímavější odpovědí byla „kachličkářka/obkladačka v Kanadě“. Ve školství mimo učitelství se například jako vychovatel nebo asistent pedagoga uplatnilo 7 % (4), prezenční doktorské studium aktuálně absolvuje 18 % (11), nezaměstnaní jsou 3 % (2) a do kategorie „jiné“ spadá 5 % (3) (Obrázek 18).

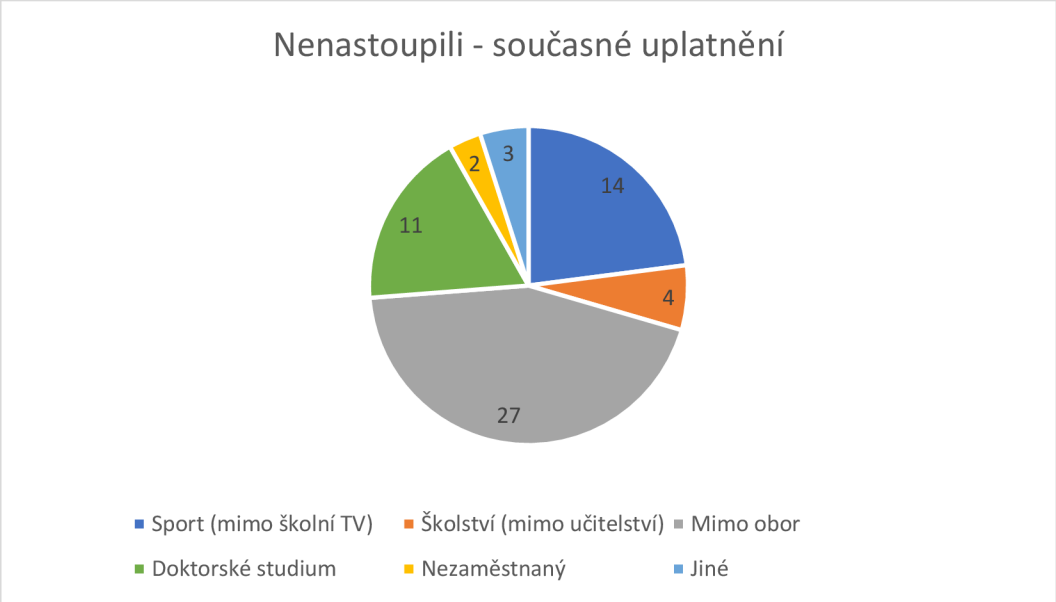

Obrázek 18: Současné uplatnění absolventů, kteří nenastoupili do učitelské profese

Graf níže (Obrázek 19) znázorňuje současné uplatnění všech respondentů na trhu práce. Většina respondentů (44%, 56) vykonává profesi učitele, prezenční doktorské studium absolvuje 8 % (11) respondentů, v oblasti sportu mimo školní TV se uplatnilo 15 % (19) absolventů, ve školství mimo učitelství působí 4 % (5). Mimo obor školství a sportu pracuje 22 % (28) respondentů a 3 % absolventů (4) jsou nezaměstnaná. U zbylých 4 % (5) respondentů nebylo možné z obsahu jejich výpovědí v dotazníku určit, jaké je jejich současné uplatnění na trhu práce. Jsou tedy zařazeni do kategorie „jiné“.

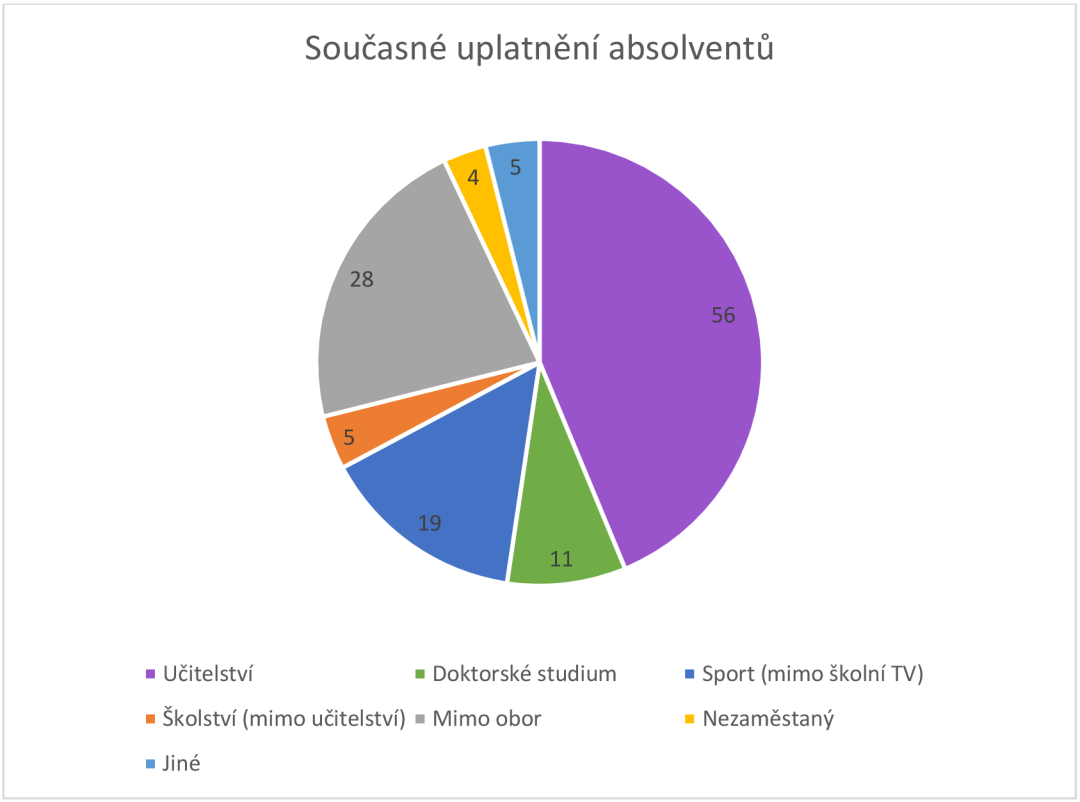

Obrázek 19: Současné uplatnění absolventů

5 Diskuse

V této kapitole shrnujeme a pokoušíme se odůvodnit výsledky našeho výzkumu a porovnáváme je s jinými studiemi. Zároveň odpovídáme na všech pět výzkumných otázek (viz kap. 2.2) a naplňujeme tak cíle výzkumu.

Z hlediska pohlaví byla návratnost dotazníku poměrově ze základního souboru vyšší u žen. To zřejmě z toho důvodu, jak říká Havlík (in Bělka a Válková, 2011), že ženy mají větší smysl pro zodpovědnost. Zastoupení absolventů, kteří se zapojili do výzkumu, bylo z hlediska pohlaví poměrově vůči základnímu souboru vyvážené. Návratnost dotazníku byla znatelně poměrově vyšší u absolventů z roku 2017 než z roku předchozího. Domníváme se, že je to způsobeno tím, že kontakty na aktuálnější absolventy bylo snazší dohledat a dotazník distribuovat. Tyto absolventy také zřejmě zajímá dění na FSpS a jsou ochotni více, než jejich absolventsky starší kolegové, se do aktivit, jako byl například tento výzkum, zapojit. Ve výzkumném souboru jsou zahrnuti studenti jak prezenčního, tak kombinovaného studia. Vyvážené je i zastoupení respondentů ze všech tří zahrnutých studijních specializací. Díky relativně vyváženému zastoupení respondentů dle různých charakteristik, základnímu souboru 167 absolventů a celkové 77% návratnosti dotazníku se domníváme, že získané výsledky mají vypovídající hodnotu s platností pro FSpS MU.

Na základě analýzy výsledků našeho výzkumu můžeme odpovědět na stanovené výzkumné otázky. První výzkumná otázka je následující: **Jaký podíl absolventů učitelství TV pro ZŠ a SŠ na FSpS MU zaujímají ti, kteří nastoupili do učitelské profese a následně ji opustili?** Do učitelské profese nastoupilo a následně ji opustilo 9 % absolventů, tedy necelá desetina. Jedná se o tzv. leavers (viz kap. 1.3), jejichž zastoupení je podle literatury velkým problémem školství (např. Hanušová a kol., 2017). Podle našich výsledků však spadá do této skupiny relativně nízké procento absolventů. Jejich procentuální zastoupení odpovídá výsledku zastoupení začínajících učitelů, kteří chtějí ze školství odejít ve výzkumu Hanušové a kol. (2017). Zmiňovaný výzkum se však oproti našemu zaměřoval na absolventy studia učitelství obecně. Z porovnání výsledků lze usuzovat, že vystudovaná aprobace nijak výrazně neovlivňuje míru drop-outu ve smyslu odchodu z profese. U staršího výzkumu bylo zastoupení těchto absolventů vyšší, konkrétně 19 %. To však mohlo být ovlivněno rozsáhlostí výzkumu, do něhož byli

zahrnuti absolventi s rozdílem roku absolvování 15 let. Tudíž se nejednalo pouze o odchod začínajících učitelů (Zimová, 1997).

Druhá výzkumná otázka zní: **Jaký podíl absolventů učitelství TV pro ZŠ a SŠ na FSpS MU zaujímají ti, kteří nikdy nenastoupili do učitelské profese?** Do učitelské profese vůbec nenastoupilo 48 % absolventů, tedy téměř polovina. Podobný výsledek získali ve svém výzkumu uplatnění absolventů studia učitelství i Jansa, Válková a kol. (2008), ve školství se podle jejich dat neuplatnilo 45 % absolventů. Ve výzkumu Bělky a Válkové (2011) se však ve školství neuplatnilo pouze 24 % absolventů. Ve srovnání našeho podílu absolventů, kteří vůbec nenastoupili do učitelské profese, s jinými výzkumy absolventů učitelství obecně, se jedná o vysoké procento. Podle Zimové (1997) do učitelské profese nenastoupilo pouze 8 % absolventů. Důvodem, proč do učitelské profese nastupuje více absolventů učitelství různých aprobací než absolventů učitelství TV, může být například to, že studium zaměřené na tělesnou výchovu připravuje studenty i na uplatnění ve sportovních oborech mimo učitelství. Příkladem může být studijní specializace Kondiční trenérství, jejíž absolventi byli v našem výzkumu zahrnuti. Zda je příčinou vysokého podílu nenastoupení do učitelské profese u absolventů učitelství tělesné výchovy na FSpS volba uplatnění se v oboru, na který byli studiem připravováni, nebo si absolventi zvolili uplatnění v oboru nesouvisejícím s jejich absolvovaným studiem, budeme diskutovat při odpovídání na poslední výzkumnou otázku v textu níže.

Třetí výzkumná otázka zní takto: **Jaké důvody uvádějí tito absolventi v souvislosti s opuštěním učitelské profese?** Absolventi, kteří do učitelské profese nastoupili ale následně ji opustili, uvádějí jako důvody opuštění této profese jinou práci (36 %), nespokojenost s prací (27 %), vycestování do zahraničí (18 %), jiné blíže nespecifikované důvody (18 %), finanční ohodnocení (9 %) a studium (9 %). Rozdíly důvodů dle pohlaví nebo studijní specializace nejsou nijak pozorovatelné. Důvodem však může být to, že absolventů, kteří nastoupili do učitelské profese a následně ji opustili, bylo ve výzkumném souboru relativně málo. Tento faktor mohl mít vliv i na odlišné výsledky oproti jiným výzkumům, podle nichž ovlivňuje odchod ze školství převážně finanční ohodnocení. Z výzkumů důvodů k odchodu ze školství absolventů učitelství obecně se jedná například o výzkumy Zimkové (2007) a Havlíka (1997). Ve výzkumech zabývajících se identifikací problémů učitelů TV bylo finanční ohodnocení rovněž často zmiňováno (např. Bělka a Válková, 2011; Jansa, Válková a kol., 2008). Mezi hlavními

důvody odchodu absolventů učitelství ze školství se finanční ohodnocení vyskytuje i v zahraničních výzkumech (např. Kain, Rivkin a Hanushek, 2004; Ingersoll a Smith, 2003). I když nejsou v našich výsledcích finanční důvody opuštění učitelské profese výrazně zastoupeny, mohou částečně souviset s nejčastěji uváděným důvodem, kterým je jiná práce. Tento důvod zmiňuje z českých výzkumů absolventů učitelství například i Zimová (1997), ze zahraničních například Rots, Aelterman a Devos (2014), Kain, Rivkin a Hanushek (2004), Ingersoll a Smith (2003) nebo Johanson a Birkeland (2003).

Čtvrtá výzkumná otázka je následující: **Jaké důvody uvádějí tito absolventi v souvislosti s nenastoupením do učitelské profese?** Absolventi, kteří do učitelské profese vůbec nenastoupili, uvádějí jako důvody tohoto rozhodnutí nízké finanční ohodnocení (39 %), jinou práci (18 %), náročnost učitelské profese (16 %), prezenční doktorské studium (16 %), jiné blíže nespecifikované důvody (15 %), nízkou prestiž učitelské profese (13 %), problém s uplatněním v učitelské profesi (13 %), nedostatečnou atraktivitu učitelské profese (10 %), nepříznivé prostředí školství (7 %), vycestování do zahraničí (3 %) a rodičovskou dovolenou (2 %). Podobné výsledky, alespoň co se dvou nejvíce zastoupených kategorií důvodů nenastoupení do učitelské profese týče, přináší i výzkum Zimové (1997). Ve výzkumu Havlíka (1997) se vyskytují i další kategorie důvodů nenastoupení, které jsou podobné našim. Jedná se například o náročnost práce a prestiž (Havlík, 1997). Při rozdělení důvodů absolventů k nenastoupení do učitelské profese dle pohlaví jsme v našem výzkumu, stejně jako Havlík (1997), pozorovali, že muži uváděli finanční důvod výrazně častěji než ženy. Více než každý druhý muž uvádí v souvislosti s nenastoupením do učitelské profese tento důvod, kdežto s finančním ohodnocením učitelské profese není spokojená téměř každá pátá žena. V době, kdy absolventi zapojení do našeho výzkumu měli nastupovat do učitelské profese, byla výše platového tarifu pro začínající učitele 22 140 Kč v 11. platové třídě a 22 620 Kč ve 12. platové třídě (viz kap. 1.2.4). Průměrná mzda v roce 2016 byla v ČR 27 589 Kč a v roce 2017 vzrostla na 29 504 Kč (ČSÚ, 2017; ČSÚ, 2018). Republikově podprůměrná učitelská mzda zřejmě vysvětluje, proč absolventi nejčastěji nenastoupili do učitelské profese z důvodu finančního ohodnocení, a pravděpodobně částečně i z důvodu jiné práce. Rozdíly důvodů absolventů z hlediska studijní specializace pozorujeme hlavně u důvodu uplatnění, který uvádí pouze absolventi jednooborového studia – tedy studijní specializace Sportovní edukace a Kondiční trenér. Problém s nalezením adekvátní učitelské pracovní pozice může být způsoben jejich úzkou

specializací oproti absolventům dvouoborového studia. Ti mají kromě tělesné výchovy aprobaci i na jiný školní předmět, a tak pro ně může být nabídka učitelských pozic širší.

Poslední, pátá, výzkumná otázka je následující: **Jaké je současné uplatnění absolventů učitelství TV pro ZŠ a SŠ na FSpS MU na trhu práce?** V současné době, respektive v době vyplnění dotazníku, se nejvíce absolventů uplatnilo v učitelské profesi (44 %). Mimo obor školství a sportu pracuje 22 %, v oblasti sportu mimo školní TV se uplatnilo 15 %, prezenční doktorské studium absolvuje 8 %, ve školství mimo učitelství působí 4 %, 3 % absolventů jsou nezaměstnaná a u zbylých 4 % nebylo možné z obsahu jejich výpovědí v dotazníku určit jejich současné uplatnění na trhu práce. Z absolventů, kteří do učitelské profese nastoupili, ale následně ji opustili, aktuálně pracuje v oblasti sportu a školství 55 %. Absolventi, kteří do učitelské profese vůbec nenastoupili, se aktuálně uplatnilo v oblasti sportu a školství 48 %. Z výsledků výzkumu vychází, že alespoň částečně využívá svou kvalifikaci většina absolventů, 71% z nich se totiž uplatnilo ve školství nebo v oblasti sportu. Toto procentuální zastoupeni je velice blízké výsledku výzkumu Mazáčové (2013), která zjistila, že 70 % absolventů studia učitelství je určitě nebo spíše odhodláno nastoupit do učitelské profese. Toto zjištění opět koresponduje s domněnkou rozebíranou ve druhé výzkumné otázce. Důvodem rozdílnosti uplatnění absolventů učitelství všeobecně a učitelství TV může být to, že studium učitelství TV připravuje studenty i na uplatnění ve sportovních oborech mimo učitelství. Někteří studenti do takového studia možná i nastupují s tím, že se chtějí vzdělávat a následně uplatňovat v oblasti sportu, ale o učitelství zájem nemají. Oproti studiím učitelství jiných předmětů, které jsou zaměřovány hlavně na didaktiku daných předmětů, a zájemce o toto studium zřejmě nepředpokládá, že by ho více připravilo i na jiné uplatnění na trhu práce. Zelinková (2014) přichází v závěru svého výzkumu motivace studentů pedagogických fakult k volbě učitelské profese s tím, že mohou být někteří studenti pedagogických fakult motivováni ve svém studium pouze možností získání vysokoškolského diplomu nebo jej mohou považovat pouze za přechodné období, než nastoupí na obor studia, o který mají vážný zájem. Podle našich výsledků však toto pro většinu absolventů učitelství tělesné výchovy na FSpS neplatí. O zaměření studia mají zájem takový, že se po studiu většina uplatňuje v příbuzných oborech zaměření absolvovaného studia – tedy oborech školství a sportu.

Závěry

Celkovým cílem této diplomové práce bylo sumarizovat teoretické poznatky k problematice neuplatňování absolventů učitelství v učitelské profesi a zjistit důvody absolventů učitelství tělesné výchovy na FSpS MU neuplatnění v této profesi. K dosažení tohoto cíle bylo nutné stanovit si výzkumné otázky, vymezit základní pojmy, provést literární rešerši zabývající se touto problematikou. Dále se podílet na distribuci dotazníku sestaveného Marcelou Janíkovou, která byla hlavní řešitelkou projektu s názvem Drop - out a jeho příčiny u absolventů učitelství tělesné výchovy (MUNI/A/1236/2017), jehož vybrané výsledky bylo následně nutné pro naplnění stanoveného cíle zpracovat a vyhodnotit.

Hlavním cílem výzkumu bylo zjistit důvody absolventů oboru Učitelství tělesné výchovy pro základní a střední školy na Fakultě sportovních studií Masarykovy univerzity k nenastoupení do učitelské profese nebo zanechání učitelské profese po jejím předchozím vykonávání. Nejčastějšími důvody absolventů k nenastoupení do učitelské profese bylo finanční ohodnocení, jiná práce, náročnost této profese, prezenční doktorské studium, nízká prestiž učitele, problém s uplatněním, dále pak nedostatečná atraktivita profese, nepříznivé školské prostředí, vycestování do zahraničí a rodičovská dovolená. Důvody k zanechání učitelské profese byla jiná práce, nespokojenost s prací učitele, vycestování do zahraničí, finanční ohodnocení a studium.

Prvním dílčím cílem bylo zjistit, kolik absolventů oboru Učitelství tělesné výchovy pro základní a střední školy na Fakultě sportovních studií Masarykovy univerzity nikdy nenastoupilo do učitelské profese nebo do této profese nastoupilo a následně ji opustilo. Do učitelské profese nikdy nenastoupilo 61 absolventů, tedy 48 %. Do této profese nastoupilo a následně ji opustilo 11, tedy 8 % absolventů. Druhým dílčím cílem bylo zjistit současné uplatnění absolventů na trhu práce. Většina absolventů se v současnosti, respektive v době vyplnění dotazníku, uplatnila v učitelské profesi (56, 44%), další studují prezenční doktorské studium (11, 8 %), uplatnili se v oblasti sportu mimo tělesnou výchovu (19, 15 %), nebo ve školství mimo učitelství (5, 4 %). Všechna tato výše zmíněná uplatnění považujeme za alespoň částečné využití vystudované kvalifikace. Celkově se tedy 71 % absolventů uplatnilo ve školství nebo v oblasti sportu. Ostatní se uplatnili

mimo tyto oblasti (28, 22 %), jsou nezaměstnaní (4, 3 %) nebo jsme z obsahu jejich výpovědí v dotazníku nemohli určit současné uplatnění na trhu práce (5, 4 %).

Při zpracovávání a vyhodnocování vybraných výsledků výzkumu jsme narazili na 2 problémy. Prvním z nich byla částečná nekompatibilita s dotazníkem sloužícím primárně k výzkumu širšího zaměření, kterou způsobila absence otázek zjišťující důvod nevykonávání učitelské profese a aktuální uplatnění na trhu práce u některých respondentů. Důvody k nevykonávání učitelské profese jsme tak nezjistili u 9 % a aktuální uplatnění u 4 % absolventů. Druhým problémem bylo porovnání důvodů k nevykonávání učitelské profese s jinými výzkumy, jejichž kategorie byly různě pojmenovány, a nebylo vždy jasné, které důvody do jednotlivých kategorií spadají. Řešením by bylo vytvořit standardizovaný dotazník a stanovit k němu i postup pro jeho vyhodnocení. Ten by pak mohly využívat všechny výzkumy zabývající se problematikou absolventů učitelství.

Z výsledků našeho výzkumu vyplývá, že absolventů, kteří do učitelské profese nastoupili a následně ji opustili, je méně než těch, kteří do této profese vůbec nenastoupili. Je proto možné, že kdyby do učitelské profese nastupovalo více absolventů, bylo by celkové uplatnění absolventů učitelství tělesné výchovy v učitelské profesi mnohem vyšší. Absolventi, kteří se po studiu rozhodnou nenastoupit do učitelské profese, mohou být ovlivněni například představou o fungování školství prostřednictvím praxí, kterých studium nabízí velmi omezeně. Student se může dostat do jemu nevyhovující školy nebo mu není umožněno pochopit fungování školy komplexně, a tak může být ovlivněn zkreslenou představou nebo zevšeobecněním vlastní negativní zkušenosti na všechny školy. Tento problém by mohlo pomoci řešit například zavedení placené praxe již při studiu, která by mohla trvat celý poslední ročník. Intenzivní praxe, při které by bylo na studenta pohlíženo jako na učitele, by mohla umožnit plnohodnotné začlenění do učitelského kolektivu a s pomocí uvádějícího učitele pochopení reálných kladů a záporů této profese.

Nízké finanční ohodnocení učitelské profese je často diskutovaným tématem. Jako důvod nevykonávání učitelské profese ho četně uváděli i respondenti v našem výzkumu. Zvýšení finančního ohodnocení této profese by mohlo pomoci řešit i problémy s tímto související. Zřejmě by pomohlo řešit problém feminizace učitelské profese a díky

nastoupení a setrvání mladých lidí v této profesi by mohlo mít pozitivní vliv i na školské prostředí, atraktivitu a učitelskou prestiž.

Ke zvýšení uplatnění absolventů oboru Učitelství tělesné výchovy pro základní a střední školy na Fakultě sportovních studií Masarykovy univerzity v učitelské profesi by mohlo dojít i v následujících letech jako důsledek reakreditace studijních plánů učitelských oborů na této fakultě a oddělením oboru Kondiční trenér od oborů učitelských. Zda tomu tak bude, či nikoliv může být námětem pro další výzkumy.

Snahu o zvyšování učitelské prestiže ve společnosti, odvádění skvělé učitelské práce těmi nejlepšími odborníky a s tím související provádění a analyzování výzkumu v oblasti učitelství by měl podporovat každý z nás. Vždyť to jsou právě učitelé, kdo bude vychovávat budoucí generace.

Referenční seznam

BĚLKA, Jan a Hana VÁLKOVÁ. Absolventi Aplikované tělesné výchovy na Fakultě tělesné kultury Univerzity Palackého v Olomouci. *Tělesná Kultura*. 2011, 34(2), s. 45-63. Dostupné z: http://ezproxy.muni.cz/login?url=https://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&AuthType=ip,cookie,uid&db=edo&AN=70248341&lang=cs&site=eds-live&scope=site.

BLANKENSHIP, Bonnie T. a Margaret M. COLEM. An Examination of „Wash-Out" and Workplace Conditions of Beginning Physical Education Teachers. *Physical Educator*. 2009, 66(2), s. 97-111. ISSN 0031-8981

ČERVENKA, Jan. Prestiž povolání z pohledu veřejného mínění. *Naše společnost*. 2005, 3(1), s. 28-30. ISSN 1214-438X. Dostupné z: https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c3/a141/f28/100026s_Cervenka-prestiz.pdf.

ČESKO. Zákon č. 561 ze dne 24. září 2004, o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2004, částka 190, s. 10263-10305. ISSN 1211-1244.

ČESKO. Zákon č. 563 ze dne 24. září 2004, o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2004, částka 190, s. 10333-10345. ISSN 1211-1244.

ČESKO. Vyhláška č. 317/2005 Sb., o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, akreditační komisi a kariérním systému pedagogických pracovníků. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2005, částka 111, s. 5654-5674. ISSN 1211-1244.

ČESKO. Nařízení vlády č. 564/2006 Sb., o platových poměrech zaměstnanců ve veřejných službách a správě, ve znění pozdějších předpisů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2006, částka 184, s. 7706-7717. ISSN 1211-1244.

ČESKO. Zákon č. 262 ze dne 21. dubna 2006, zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2006, částka 84, s. 3146-3241. ISSN 1211-1244.

ČESKO. Nařízení vlády č. 341/2017 Sb., o platových poměrech zaměstnanců ve veřejných službách a správě. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2017, částka 117, s. 3638-3657. ISSN 1211-1244.

ČSÚ. *Průměrné mzdy - 4. čtvrtletí 2016* [online]. 10. 3. 2017 [cit. 2019-04-22]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/cri/prumerne-mzdy-4-ctvrtleti-2016.

ČSÚ. *Průměrné mzdy - 4. čtvrtletí 2017* [online]. 9. 3. 2018 [cit. 2019-04-22]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/cri/prumerne-mzdy-4-ctvrtleti-2017.

ČSÚ. *Průměrné mzdy - 4. čtvrtletí 2018* [online]. 8. 3. 2019 [cit. 2019-04-03]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/cri/prumerne-mzdy-4-ctvrtleti-2018.

DYTRTOVÁ, Radmila a Marie KRHUTOVÁ. *Učitel: příprava na profesi*. Praha: Grada, 2009. ISBN 978-80-247-2863-6.

EUROPEAN COMMISSION. *Country Report Czech Republic 2017*. Brusel, 2017. Dostupné z: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/2017-european-semester-country-report-czech-en_1.pdf.

FANTILLI, Robert a Douglas MCDOUGALL. A study of novice teachers: Challenges and supports in the first years. *Teaching and Teacher Education*. 2009, 25, s. 814-825. DOI 10.1016/j.tate.2009.02.021.

GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2010. ISBN 978-80-7315-185-0.

HANUŠOVÁ, Světlana a kol. *Chtějí zůstat nebo odejít?: Začínající učitelé v českých základních školách*. Brno: Masarykova univerzita, 2017. ISBN 978-80-210-8889-4.

HAVLÍK, Radomír. Uplatnění mladých absolventů PedF UK v praxi. *Pedagogika*. 1997, 47(2), s. 122–137. Dostupné z: http://pages.pedf.cuni.cz/pedagogika/?p=2776&lang=cs.

CHALUPOVÁ, Eva. *Být v profesi – prestiž učitelské profese zvnějšku a zevnitř*. Praha, 2002. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, Katedra pedagogické a školní psychologie.

INGERSOLL, Richard a Thomas M. SMITH. The wrong solution to the teacher shortage. *Education Leadership*. 2003, 60(8), s. 30-33. Dostupné z: https://repository.upenn.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1126&context=gse_pubs.

JANÍK, Tomáš a kol. Adaptační období pro začínající učitele: zahraniční přístupy a návrhy řešení. *Pedagogika*. 2017, 67(1), s. 4-26. Dostupné z: http://pages.pedf.cuni.cz/pedagogika/?p=11678&lang=cs.

JANÍKOVÁ, Marcela. *Základy školní pedagogiky*. Brno: Paido, 2009. ISBN 978-80-210-4879-9.

JANÍKOVÁ, Marcela. *Interakce a komunikace učitelů tělesné výchovy*. Brno: Paido, 2011. ISBN 978-80-7315-208-6.

JANÍKOVÁ, Marcela. *Učitelé tělesné výchovy: na cestě k profesi a dál…*. Brno, 2018. Habilitační práce. Masarykova univerzita, Fakulta sportovních studií.

JANSA, Petr, Hana Válková a kol. *Uplatnění absolventů studijního programu tělesná výchova a sport na trhu práce v České republice (1998-2005)*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Fakulta tělesné výchovy a sportu, 2008. ISBN 978-80-86317-57-1.

JANSA, Petr a kol. *Pedagogika sportu*. Praha: Karolinum, 2012. ISBN 978-80-246-2026-8.

JOHNSON, Susan M. a Sarah E. BIRKELAND. Pursuing a "Sense of Success":New Teachers Explain Their Career Decisions. *American Educational Research Journal*. 2003, 40(3), s. 581-617. ISSN 00028312.

JŮVA, Vladimír. *Úvod do pedagogiky*. Brno: Paido, 1997. ISBN 80-85931-39-7.

JŮVA, Vladimír. *Základy pedagogiky pro doplňující pedagogické studium*. Brno: Paido, 2001. ISBN 80-85931-95-8.

KAIN, John F., Steven G. RIVKIN a Eric A. HANUSHEK. The Revolving Door. *Education next*. 2004, 4(1). Dostupné z: https://www.educationnext.org/the-revolving-door/.

KANTOROVÁ, Jana a Helena GRECMANOVÁ. *Vybrané kapitoly z obecné pedagogiky I.* Olomouc: Hanex, 2008. Vzdělávání. ISBN 978-80-7409-024-0.

KARTOUS, Bohumil. [Nedostatek učitelů]. Interview pro Universum. [online]. 8. 1. 2019 [cit. 2019-03-21]. Dostupné z: https://wave.rozhlas.cz/nedostatek-ucitelu-neni-mozne-udrzovat-prestiz-povolani-kdyz-z-vydelku-7721110?fbclid=IwAR2HuBG9YOEiL7q9bMOqSH3bVb685YJnzJVMd7FoULvt091dqXlYCt_cBYc.

KEAY, Jane. Being influenced or being an influence: New teachers' induction experiences. *European Physical Education Review*. 2009, 15(2), s. 225-247. Dostupné z: https://doi.org/10.1177/1356336X09345235.

KESSELS, Chantal Ch. *The influence of induction programs on beginning teachers' well-being and professional development*. 2010. ISBN 9789490383046. Dostupné z: https://www.voion.nl/downloads/4eaec176-5310-40d0-8bb0-e95ca72aaef3.

KORVAS, Pavel a Jan CACEK. *Integrovaná výuka a tělesná výchova na základní škole*. Brno: Masarykova univerzita, 2009. ISBN 978-80-210-4988-8.

KYRIACOU, Chris a Melissa COULTHARD. Ungraduates´ Views of Teaching as a Career Choice. Journal of Education for Teaching. 2000, 26(2), s. 117-126. Dostupné z: https://doi.org/10.1080/0260747005012736.

MAZÁČOVÁ, Nataša. (Ne)strukturovaný model přípravy učitelů očima studentů. *E - pedagogium*. 2013, 3, s. 7-23. ISSN 1213-7499. Dostupné z: http://old.pdf.upol.cz/fileadmin/user_upload/PdF/e-pedagogium/2013/epedagogium_3-2013.pdf.

MŠMT. *Analýza předpokladů a vzdělávacích potřeb pedagogických pracovníků pro zkvalitňování jejich práce: Učitelé ZŠ a SŠ*. 7. 5. 2009 Dostupné z: http://www.msmt.cz/file/10100_1_1/.

MŠMT. *Metodický výklad k odměňování pedagogických pracovníků a ostatních zaměstnanců škol a školských zařízení a jejich zařazování do platových tříd podle katalogu prací*. Praha, 15. 5. 2018a. Č.j.: MSMT-6440/2018-1. Dostupné z: http://www.msmt.cz/dokumenty-3/metodicky-vyklad-k-odmenovani.

MŠMT. Důvodová zpráva. *Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů*. [online]. 27. 12. 2018b. Čj. OVA 1168/18. Dostupné z: https://apps.odok.cz/veklep-detail?pid=ALBSAYUBH2LV.

MŠMT. Průvodní dopis. *Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů*. [online]. 27. 12. 2018c [cit. 2019-04-12]. Čj. OVA 1168/18. Dostupné z: https://apps.odok.cz/veklep-detail?pid=ALBSAYUBH2LV.

MŠMT. Návrh usnesení. *Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů*. [online]. 27. 12. 2018d [cit. 2019-04-12]. Čj. OVA 1168/18. Dostupné z: https://apps.odok.cz/veklep-detail?pid=ALBSAYUBH2LV.

OECD. *Education at a Glance 2005: OECD Indicators*. Paris: OECD Publishing, 2005. Dostupné z: https://doi.org/10.1787/eag-2005-en.

OECD. *Education at a Glance 2018: OECD Indicators*. Paris: OECD Publishing, 2018. ISBN: 978-92-64-30339-3. Dostupné z: https://doi.org/10.1787/eag-2018-en.

ORNSTEIN, Allan C. a Daniel U. LEVINE. *Foundations of education*. Boston: Houghton Mifflin, 2007. ISBN 978-0-618-90412-9.

OSBORNE, Renata a kol. Obstacles for physical education teachers in public schools: an unsustainable situation. *Motriz: rev. educ. fis*. 2016, 22(4), s. 310-318. ISSN 1980-6574. Dostupné z: http://www.scielo.br/scielo.php?script=sci_arttext&pid=S1980-65742016000400310&lng=en&nrm=iso.

PÍŠOVÁ, Michaela a Světlana HANUŠOVÁ. Začínající učitelé a drop-out. *Pedagogika*. 2016, 66(4), s. 386-407. ISSN 0031-3815.

PRŮCHA, Jan. *Učitel: současné poznatky o profesi*. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-621-7.

PRŮCHA, Jan, Jiří MAREŠ a Eliška WALTEROVÁ. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-772-8.

PRŮCHA, Jan. *Srovnávací pedagogika: mezinárodní komparace vzdělávacích systémů.* Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0870-9.

PRŮCHA, Jan. *Moderní pedagogika*. Praha: Portál, 2017. ISBN 978-80-262-1228-7.

ROTS, Isabel, Antonia AELTERMAN a Geert DEVOS. Teacher education graduates´ chodice (not) to enter the teaching profession: does teacher education matter?. *European Journal of Teacher Education*. 2014, 37(3), s. 279-294. Dostupné z: https://doi.org/10.1080/02619768.2013.845164.

SHOVAL, Ella, Ilana ERLICH a Naomi FEJGIN. Mapping and interpreting novice physical education teachers´ self-perceptions of strengths and difficulties. *Physical Education and Sport Pedagogy*. 2010, 15(1), s. 85-101. Dostupné z: https://doi.org/10.1080/17408980902731350.

SPĚVÁČEK, Vojtěch, Václav ŽĎÁREK a kol. *Makroekonomická analýza: teorie a praxe*. Praha: Grada Publishing, 2016. ISBN 978-80-247-5858-9.

STROOT, Sandra A., Nell FAUCETTE A Susan CHWAGER. In the beginning: The induction of physical educators. Journal of teaching in physical education. 1993, 12, s. 375-385. Dostupné z: https://eds.a.ebscohost.com/eds/pdfviewer/pdfviewer?vid=2&sid=334b1781-eb93-43db-b9b8-6dac2f10abdd%40sessionmgr4009.

URBÁNEK, Petr. *Vybrané problémy učitelské profese: aktuální analýza*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, Fakulta pedagogická, 2005. ISBN 80-7083-942-2.

VAŠUTOVÁ, Jaroslava. *Profese učitele v českém vzdělávacím kontextu*. Brno: Paido, 2004. ISBN 80-7315-082-4.

VLÁDA ČESKÉ REPUBLIKY. *Programové prohlášení vlády České republiky* [online]. Praha, 27. 6. 2018 [cit. 2019-04-03]. Dostupné z: https://www.vlada.cz/cz/jednani-vlady/programove-prohlaseni/programove-prohlaseni-vlady-165960/#Vzdelavani_veda_a_vyzkum.

ZAHRADNÍČEK, Tomáš. *Slovník cizích slov*. TZ-one, 2013. ISBN 978-80-87873-04-5. Dostupné z: https://books.google.cz/books?id=XtdYDQAAQBAJ&printsec=frontcover&hl=cs#v=onepage&q&f=false.

ZELINKOVÁ, Anna. Motivace studentů pedagogických fakult k volbě učitelské profese. *Aula: revue pro vysokoškolskou a vědní politiku*. Praha: Centrum pro studium vysokého školství, 2014, 22(2), s. 3-24. ISSN 2533-4433.

ZIMOVÁ, Ludmila. Uplatňování absolventů PF UJEP v praxi. *Pedagogika*. 1997, 3, s. 269-276. ISSN 0031-3815.

Seznam tabulek a obrázků

Tabulka 1: Stupnice platových tarifů učitelů 18

Obrázek 1: Vývoj platového tarifu učitelů 19
Obrázek 2: Srovnání platů učitelů v zemích OECD (2017) 20
Obrázek 3: Návratnost dotazníku 37
Obrázek 4: Rozdělení výzkumného vzorku dle pohlaví 37
Obrázek 5: Rozdělení výzkumného vzorku dle roku ukončení studia 38
Obrázek 6: Rozdělení výzkumného vzorku dle formy studia 38
Obrázek 7: Rozdělení výzkumného vzorku dle studijní specializace 39
Obrázek 8: Profesní uplatnění absolventů 40
Obrázek 9: Profesní uplatnění absolventů dle pohlaví 41
Obrázek 10: Profesní uplatnění absolventů dle studijní specializace 42
Obrázek 11: Profesní uplatnění absolventů, kteří nastoupil a zůstali 43
Obrázek 12: Profesní uplatnění absolventů, kteří nastoupili a opustili 44
Obrázek 13: Důvody absolventů k opuštění dle pohlaví 45
Obrázek 14: Důvody absolventů k opuštění dle studijní specializace 46
Obrázek 15: Důvody absolventů k nenastoupení dle pohlaví 48
Obrázek 16: Důvody absolventů k nenastoupení dle studijní specializace 50
Obrázek 17:Současné uplatnění absolventů, kteří opustili učitelskou profesi 51
Obrázek 18: Současné uplatnění absolventů, kteří nenastoupili do učitelské profese 52
Obrázek 19: Současné uplatnění absolventů 53

Seznam zkratek

ČR - Česká republika

ČSÚ - Český statistický úřad

FSpS MU - Fakulta sportovních studií Masarykovy univerzity

FTK UP - Fakulta tělesné kultury Univerzity Palackého v Olomouci

IT – informační technologie

MS - Microsoft

MŠMT - Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy

OECD - Organisation for Economic Co-operation and Development

PedF UK - Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy

PF UJEP - Pedagogická fakulta Univerzity J. E. Purkyně v Ústí nad Labem

PPP - Purchasing Power Parity

SŠ - střední škola

TV - tělesná výchovy

UOE - UNESCO OECD Eurostat

VŠ - vysoká škola

ZŠ - základní škola